

ŽENSKI SVET

LETNIK V.

AUGUST 1927.

ŠTEVILKA 8.

VSEBINA 8. ŠTEVILKE:

OBRABI IN DUŠE. XLI. — MATILDE SERAO. — (Marica Bartolova.) . . .	Stran 225
JUTRO. — Pesem. — (Ksaver Meško.) . . .	228
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.) . . .	228
ESFIRA. — Nadaljevanje. — (Angelo Cerkvnik.) . . .	234
PISMO. — Pesem. — (Mirko Kuntič.) . . .	239
Slovenske umetnice: ZOFIJA BORŠNIK-ZVONARJEVA. — (Ciril Debevec.) . . .	240
C. GOLAR: NJIVA ZORI. — (Gustav Strniša.) . . .	243
KAJ JE ŽE TAKO DOLGO? — Pesem. — (Janko Glasar.) . . .	244
VASOVANJE. — Pesem. — (Gustav Strniša.) . . .	244
VIZIJA. — (Vladimirova.) . . .	245
ŽENA IN ZAKON. — (Gizela Majeva.) . . .	245
DVOJE POMEMBNIH ŽENSKIH ZBOROVANJ . . .	249
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — O lepem vedenju. — Književnost in umetnost. — Str. 251, 252, 253, 254, 255, 256. — Ročno delo.	

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/I

Pošilne pošiljave nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta centrale, Casella postale 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje“ v Trstu. — Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20.

E. PECENCO Stroji za šivanje, vezenje in pletenje, za dom in vsako obrtnijo. Potrebščine
TRST, Via Muda vecchia 3 Napeljave z motor. pogonom. Popravila.
 (za magistratom) — Brezplačen pouk v vezenju

KNJIGARNA-PAPIRNICARNA-KNJIGOVEZNICA

J. STOKA d. z o. z. - TRST
 VIA MILANO STEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemljejknjižnih in bančnih knjig tudi v uradniških prostorih v mestu in na deželi. — DELO SOLIDNO.

Obrazi in duše.

XLI.

Matilde Serao.

Paul Bourget, znani veliki franco-ski romanopisec, je posvetil svoj roman *La Duchesse bleue* italijanski pisateljici Matildi Serao ter napisal pod njenim pogledom; ne le da ona v uvodu med drugim: «Hotel bi napisati vaše ime, gospa prijateljica, na čelo dela, če bi bilo bolj vredno, da ga posvetim genialni romansierki, ki nam je podala *Il Paese di Cuccagna*.»

Res, Matilde Serao je velika, je genialna pisateljica; toda ne samo to, ona je človek dela. Od svoje rane mladosti pa do današnjega dne, ko je že sedemdesetletna žena, je še vedno delavna. Svoje prve spise je objavljala že kot štirinajstletno dekletce v raznih napolitanskih listih pod psevdonimom Tuffolina. Že njeni prvenci pričajo o bogatem daru ostrega opa-

zovanja s katerim prodira v dušo ljudi, poseben mojster je v popisovanju prirode, ki se zdi, da oživilja pod njenim pogledom; ne le da ona čuti vso lepoto in fineso, ampak

jo ume podati čitatelju jasno, mnogovrstno in živahno. Te njene prednosti so dosegle v njenih poznejših delih višek popolnosti.

Matilde Serao je veliko delala in mnogo potovala. V svojem obširnem delu *Lettere d'una viaggiatrice* piše: «*Il viaggio è per essa il secondo dei due soli piaceri della sua anima, mentre il primo è il lavoro dell'arte.*»

Od leta 1878—80 so izšle njene *Piccole Anime* in Dal vero, serija črtic in povestic. Leta 1881. je priobčila hrepko pisani roman *Cuore inferno* a l. 1883. roman *Fantasia*. Sledila je

l. 1883. roman *Fantasia*. Sledila je

*) Potovanje je druga radost njene duše, dočim je prva umetniško delo.

knjiga Il ventre di Napoli, kjer prikazuje resnično in plastično vso bedo svojega ljubega Napolija ob času, ko je v njem razsajala kuga. V Conquista di Roma opisuje z vso svojo živahnostjo Rim in njegovo parlamentarno življenje.

Vsi ostali romani Matilde Serao, kakor Vita ed avventure di Ricardo Soanna, Addio amore, All'Ertà, Sentinella, Gli amanti, Le amanti, Dopo il perdono, Donna Paola, La ballerina, Castigo, vsi so pisani z globoko psihologijo; njeni ljudje živijo, delajo in se bore, a mi čutimo z njimi tako, da ko odlagamo njeno knjigo, mislimo in živimo dalje z njenimi junaki. Čudno ni, saj piše sama:

«Kako so prikazni, ki jih ustvarjamo, bolj žive od nas, bolj močne so, nego mi! Kako vibrirajo, kako se razburjajo, trepečejo, vse nas prevzemajo, obračajo in vlečejo s seboj. Moč, katero smo ustvarili, je močnejša od nas.»

Nesrečni Cesare na prvih straneh romana Castigo, ki se zvija v boli in žalosti ob mrtvaškem odru svoje mlade žene, vse belo oblečene, vse v cvetju in v oni obleki in z onim dolgim pajčolanom, kakor ga je nosila pri poroki, kateri mož bi tako videl v tvojo dušo, bi opisal tvoje notranje boje, kakor jih je avtorica Matilde Serao? Vest te peče, ko zreš nanjo vso belo in vso nemo, saj si kriv njene smrti, ker si se cinično igral z njeno ljubeznijo. Mislil si: «Vsi čustveni ljudje trpè, a ne mrjo, da, vsa ljubeča in nesrečna srca imajo rajši svojo ljubezen in nesrečo nego konec vsega...» «Nikdar bi ne bil mislil, da bi se mogla Ana, njegova žena, umoriti. Drgetati, jokati, ihteti pač; hoditi okoli z bledimi lici, globoko udrtimi očmi, z brezkrvnimi ustnicami; ne smejeti, ne smehljati se, imeti oči vedno vlažno zastrte od samih solz, vse to pač; jokati, viti roke v obupu, preživljati dneve v potrtosti, a noči brez sna, da. Mlada biti, a čutiti se kakor stoletno, biti lepa a ne ljubiti svoje lepote, pač, pač, vse to prenašajo ta čustvena bitja, a da bi se umorila — nikdar! Kolikokrat je skomizgnil z ramami, ko mu je žena v obupu pretila s samomorom, ni ji verjel, zaničeval jo je celo za ono prazno besedo, zavrnil porogljivo z ironičnim pogledom in nasmehom.» Sedaj stoji pred veličastjo smrti in vzbujajo se spomini, mučni, pekoči...

Tendenco k misticismu imajo dela: Il Paese di Gesù, popis svete dežele, po kateri je Matilde Serao sama potovala; Suor Giovanna della Croce in La Madonna e i Santi.

Po napornem duševnem delu, po več mesecev trajajočem ustvarjanju, ko se ni ganila od svoje mize, ko je bila slepa in gluha za pomlad in prirodo, vztrepetajo razburjeni živci in zahtevajo miru. Tedaj, pravi Sarao, se morajo pretrgati vse vezi, naj bodo še tako ugodne in sladke kakor težke in neznozne ter osvoboditi se, odpotovati. In sad njenih potovanj sta dve debeli knjigi. To niso popisovanja, to so doživljaji, vtisi, kakršne je popotnica sprejela v svojem takratnem razpoloženju in jih tako tudi podaja svojim čitateljem.

Il Paese di Cuccagna (1891) velja za njeno najboljšo delo. Pretresljivi prizori se odigravajo pred očmi čitateljev, prizori fanatizma, da, prave blaznosti v strasti do igre. In to v vseh slojih napolitanskega prebivalstva; vse hiti, beži, trepeče, moli, preklinja, razlaga sanje in stavi v loterijo. Stari marki Formosa izgubi na ta način vse premoženje in žrtvuje svoji neodoljivi strasti celo hčerko edinko, katero zapira, da ima vizije in govori z duhovi, ki bi ji morali povedati srečne številke, da osreči njo, sebe, da vrne speč ugled svoji stari plemiški hiši. Upravljeno čudovito je popisana procesija sv. Gennara. Na tisoče ljudi gre za procesijo, še več se jih pa zbere ob pločnikih. Gledajoča množica kliče in vpije, ko se mimo tebiše šestintrideset svetnikov, moli in roti vsakega posebe, naj izkaže milost, do katere ima oblast. Vsi ti poprsni kipi se zde, da se pomikajo sami, ker ramen nosačev ni videti izmed množice. Končno se upro vsi pogledi v sklenjene bele roke napolitanskega nadškofa, ki drži posodico iz najčistejšega kristala, v kateri je strnjena kri sv. Gennara.

V veliki in bogati cerkvi sv. Klare gori nebroj luči. Sredi oltarja je pozlačena glava svetega Gennara zraven posodice z njegovo krvjo. Dve, tri minute vlada globoka tišina, kakor da je dih oznanjevalca velikih stvari prešel vso množico. Pred oltarjem začno moliti Vera, ki jo koj poprime vse ljudstvo in moli glasno. Ko je končana, zopet tišina v pričakovanju, ali se že zgodi čudež. Znova zadoni Vera, ki jo moli množica skoro kriče. »Verujem«, vpije množica, nad njo vsi junaki in junakinje povesti, ki prosijo milosti in darov zase. Tretjič, četrtrič... desetič se moli Vera, vedno glasneje, vedno srčneje. Ko se odmoli dvaindvajsetič in čudeža še ni, tedaj molijo z nova in že z vidno jezo. Nekdo iz množice zavpije: »Stari nagajivec, hočeš nas mučiti v pričakovanju, he?« In vse strmi ter se vzpenja na prste in zre, zre v prozorno, kristalno posodico, kjer še neče vreti strjena kri. Po vsaki Veri pa vpije množica: »San Gennaro, san Gennaro, ne muči nas več!«

Zopet Vera in zopet vprašanje: »Kaj smo ti storili, san Gennaro, da si hud na nas?« In proti pozlačeni glavi svetnikovi vpijejo: »Stori čudež, stori čudež svojemu ljudstvu! Srditi starec, stori čudež!«

In zopet in zopet se ponavlja Vera...

Ko se je odmolila osemtridesetič, kriče in rote, tedaj se obrne nadškof k ljudstvu, v rokah ima posodico iz najčistejšega kristala, v katerem zdaj vre svetnikova kri. Tu nastane vrisk, da se zamajajo temelji stare cerkve. Vsa množica pade na kolena, joče, ihti, poljublja hladna tla. Pred oltarjem pa zapoje nadškof z asistenco zmagoviti Tedeum.

Ta na triindvajsetih straneh popisana procesija in čudež, bi bilo vredno največjega pisatelja. V vseh njenih delih je toliko lepih, originalnih misli in aforizmov, da se človek ne more nadičiti. Raznovrstna, globoka, plodovita in krepka pisateljica, velikega duha in silne ustvarjajoče moči je Matilde Serao, katere ime se blesti med najboljšimi italijanskimi romanopisci.

Matilde Serao se je rodila l. 1856. v Patrasu na Grškem. Njenega očeta, ki je bil žurnalista, so pregnali Burbonci iz Napolija, bežal je na Grško ter se tam poročil z Grkinjo. Leta 1860. se je vrnil z rodbino v Napoli, oni Napoli, katerega je pozneje njegova hčerka popisovala na sto in sto načinov v sto in sto nijansah. O Napoliju pravi, da ga je Bog, usmiljeni gospod, gledal vedno s posebno ljubeznijo ter ga božal kakor najboljši oče svojega otroka.

Poročena je Matilda Serao s žurnalistom Edvardom Scarfoglio. Skupaj sta izdajala in urejevala list Il Mattino, sedaj je ona urednica lista Il Giorno.

Marica Bartolova.

Jutro. (Ksaver Meško.)

*Tiho še je po dolini.
Hladno prvi svit rdi
tam v daljavi na planini,
kjer za goro solnce spi.
Sam korakam v tej tišini
v hladu jutranjem svoj pot,
kot bi bil zemljan edini,
ki gre večnosti nasprot,
da se z Bogom tam zedini,
zadnji, ki je šel od tod.*

Junakinja zvestobe. (Lea Faturjeva.)

Povest iz turških časov.

(Nadaljevanje.)

li so jeknile nevidne strune ali je zašumelo po Gabrku? Po dvorišču je šlo kakor lahek trepet. Dedu je zazvenelo kakor udar sabelj in zabobnelo kakor udar kopit. Srebrni se je prizdelo, da jo kliče rahlo kakor še nikdar: «Srebrna, duša moja!...»

Mandi je zarožljalo, kakor da moli velika romarska družba rožni venec, gospodinji se je zdelo, da se je podrla skladovnica drv, Matiji je bilo, kakor da se giblje pred njim bela stena. Stari Zahar je slišal rezek žvižg, Lojzek in Marinka sta se prijela za roko. Bilo ju je strah, ker je bilo druge strah, gledala sta Tomaža, ki je strmel v zrak, Liharda, ki je

odprl v začudenju oči in usta, Solimana, ki je pribežal z naježeno dlako, se skrčil pod mizo in zatulil neznočno, kure, ki so pritekale z izbuljenimi očmi in visokim vratom za pesm...

Soliman je stokal: «Zopet to strašno... ki je, kakor da bi bilo nekaj, pa ni vendar nič; ki je, kakor da bi bil živ človek, pa ga ne moreš prijeti z zobmi, ker je nekaj, kar ni nič.»

«In kadar pride »tisto«, postane kdo od ljudi v hiši tako »nekaj«... Trd je, v jamo ga spravijo, pa hodi okoli. Ooo! Poklala nas bo gospodinja, če ni prišlo po njo...»

«Prav res!» je pritrdil Soliman že bolj pogumno kurani. «Kadar odnesejo koga, pride dosti ljudi in dosti kosti in koščic leti pod mizo.»

Tudi ljudje so se čestitili. Ded se je prekrizal in vzdihnil: «Sprejmi, Gospod, svojega hlapca!... Vidiš, Tomaž, ravno prav si prišel za mojo sedmino. Komu drugemu pa naj velja spomin, če ne meni, ki se bližam stotici.»

«Brez skrbi, ded,» se je otrešel Tomaž, «vi ne boste še umrli, ste pre zdrave kože, še ubiti vas bo treba, kakor so ubijali včasih stare ljudi. Saj veste tisto pravljico o kralju, ki je ukazal ubiti vsakega, ki je imel šestdeset let?»

Lihard je segel razburjen sam po ročki in si nalil: «Smrt gre rada mimo starih... Zdrav prideš iz poboja, pa ne veš, če te ne čaka na mirni vasi smrt, ne veš, izza katerega ogla preži in se reži vate. In če je tako — zapojmo in zaplešimo še enkrat!»

«Plesali ne boste več!» je vstala odločno gospodinja. «Lojzek, ti vlovi z mlado oni dve beli jarčici, potem izpusti živino na pašo. Marinka, ti se spravi domov, Soliman, naženi otroke od dvorišča. Mlada! Treba je, da zamešiš, zakuriš, pristaviš. Naj kaj pomeni ali ne, večerja naj bo v čast Tomažu in vojaku dobra. Ko pridejo drugi domov, bomo gostovali. Manda, ti nam lahko pomagáš v kuhinji, boter Zahar, če imate čas, pa počakajte kar tukaj večerje. Ti pa, Tomaž, ne pravi nam zdaj pravljič — povej pošteno: Kaj je s Turkom? Poznam te, vem, da tiči za tvojimi historijami nekaj resnega.»

Tomaž je pogledal po Srebrni in otrocih, ki so sicer vstali, da sledijo povelju stroge gospodnje, a so se obotavljali, da bi slišali še kaj. Zgenil je ramo: «Pustite jih, matí, saj se tiče vseh... Pogledal sem, če je mežnar pripravljen in dračje na grmadi suho...»

«Je nevarnost?» je planil Matija.

«Nevarnost je, ne veš pa za koga. Ali vem, kam se bo obrnil Malkoč beg, ki se pripravlja za vpad? V Carigradu vidijo radi, da nas ropajo iz Bosne, ker ne morejo pripraviti naše dežele za odpor napram veliki vojski, ki jo zbira Seliman. Najprej hoče porušiti Siget-grad, potem Dunaj. Pripravljajo se tudi, da vzamejo zopet Kanižo. Bil sem, vidite, v Ljubljani pri našem

junaškem Lenkoviču. Stotnik v Kaniži je prosil za pomoč in živež. Povedal sem gospodu Lenkoviču marsikaj in dal mi je zlat cekin za vino. Zapravil sem ga pri lepi vdovi pri Vodnih vratih. Ona, veste,» je pomežikal zopet, «se je zaljubila v mene v hotela je, da postanem oštir pri Ljubljani...»

«Nehaj zdaj s tem, Tomaž,» je rekla gospodinja nevoljno. «Kdo ve, če nimamo danes ali jutri turškega petelina na strehi in turške grablje v kašči. In ravno zdaj ko smo si malo popravili in pospravili.»

«Človek obrača... Ali moreš in smeš računiti in si umišljevati v takih časih?»

Truden je bil dedov glas. Manda je prikimala: «Svoboda, plemstvo, grad, bogastvo — vse je minljivo, večno je turško gorje.»

«So kraji, kamor ne pride, kraji daleč od ceste,» je dvignil Matija zamišljeno glavo in zažugal Srebrni:

«Če bi klicala grmada, kadar ni mene doma, pusti vse v nemar in beži v grad.»

«In ded?» je vprašala skrbno — ponovno Srebrna. «Kaj meniš, da se bojim Turka? Kaj ga niso že večkrat prepodile ženske? Saj veš o Urški iz Davč in o dekletcu iz Skaručine?»

«Ded?!» je rekel stari Krumpec nevoljno. «Dedu ni treba, da ga branijo ženske, obranim se še lahko sam. Saj sem se že dostikrat pomeril s Turkom, ko nas je klical grajski «aufgebot». Enkrat, bil je gospod Lamberg glavar, smo se zbrali na Šilen-taboru. Pa ni bilo pravega vodstva in drugič se sploh nismo oglasili, da bi se podili po svetu za Turkom in bi doma ostalo neobdelano in nepokrito. Pa je rekla gospoda sama cesarju: Kmetje naj branijo doma, iz dežele naj gredo najeti pravi gijonarji.»

«To si ti, Lihard, pravi gijonar, mi smo pa aufgebot,» se je pobahal Tomaž. Vojak se je razjezil: «Kaj se boš z menoj? Jaz sem cesarski in dežel-ski vojak suličar, ti si pa klatež godčarski...»

«Pri vinu sva brata, Lihard, brata cigana,» se je smejal Tomaž razjezenemu tovarišu, ki je udaril po mizi in naglašal:

«In kaj se je vam treba bati Turka, dokler je tu Lihard, dokler imamo Lenkoviča in Turjaškega: Kaj ni napadel pred par leti pri Senju z 340 možmi turških 4200? Napadel, nekaj pobil in druge napodil? In ko so požigali lani po Krasu in okoli Cerknice, Unca, Ivanje sela, okoli Blok in Nadliška — kaj jih ni pogнал Turjaški, ki je nametnik poveljnika mejne obrambe, kaj jih ni pogнал z razbitimi bučami nazaj? In jim odvzel več sto jetnikov in več tovorov blaga? In letos — kaj ni šel preko meje s par sto mož in pobil več tisoč Turkov in prignal 20.000 ovac? In kaj ni prepodil naš Lenkovič Turka iz Baboče in Korotne in mu zadal tak strah, da je zapustil sam celo vrsto trdnjav? In pred par leti, kaj ni napadel s tisoč konjeniki in par pešcev 4000 Turkov in jih pobil pri Sv. Heleni? «V to ime

božje!» je bil bojni klic.*) Kaj jih ni obležalo 2000 in je poplašal bogati plen junaštvo naših? In če se bahajo Turki tudi, da jih je toliko, da bi jim kristjanska vojska, če bi postala sol, še jedi ne posolila — vendar je moral pustiti Soliman Dunaj, Güns, Siget, in ga mori jeza, da je učakal starost in ne stoji še konjski rep na strehi sv. Štefana. Torej nič strahu! Tu je mož, ki reže Turkom glave!»

«Ti govoriš lahko, ker nimaš mlade žene,» je mahnil Matija. In tedaj so se obrnile oči vseh na Srebrno. In so jo gledali, kakor da je niso videli še nikdar, in zdela se jim je čudovito lepa v svoji zamišljeni žalosti.

Nekaj neprijetnega je stisnilo gospodinji srce. Da se otrese tega čuvstva, se je otresla na mlado in na otroka:

«Alo! kaj sem rekla?! Kokoši, večerja, domov!»

Lihard je skočil: «Kokoši loviti, to pa znam jaz najbolj.»

«To vam je pravi kurji tat,» se je smejal Tomaž za njim, Tomaž, ki je vedel, zakaj gre Lihardu.

Srebrna je šla za hišo, kjer je bival pred skednjem in hlevom oni del kurjega rodu, ki ni prevažal svoje mladine in se držal raje ponosnega petelina. Srebrna je klicala jarce, ki so pritekale k nji, Lihard je skočil nerodno med nje, jih napodil v presledek med kravjim in konjskim hlevom in planil za njima. Lojzku je velel: «Le izpusti živino! Jaz imam že kokoši.»

«Zakaj mi plašiš živino?» je očitala Srebrna, ki jej je bilo neprijetno vojakovo vsiljevanje. Stala je pred presledkom in bila tako za hip sama z njim. Vedela sta oba, da ju ne vidijo od mize, nista pa videla, da jima je sledila Marinka, ki je hotela izpolniti ukaz svoje sestre. Dekletce je videlo, da je segel vojak v nedrije in rekel:

«Pozdravi od viteza, ki je umrl v molitvi za vas.» Dekletce je slišalo, da je dahnila Srebrna: «Lambergar?!» potem je bežalo pred vojakom domov.

Lihard je nesel svoj plen v kuhinjo in pomagal Mandi, ki se je sukala ročno okoli ognjišča, in gospodinje, ki se je ozirala na vrata, šla gledat k mizi na dvorišče in vprašala, kje da je Srebrna.

«Pustite jo,» je rekel Matija nevoljno, «ustrašila se je reva, bo že prišla, saj ni suznja, da bi morala kar naprej stati za našim hrbtom.»

«Glej raje, kaj dela za tvojim hrbtom, ti prevzetnost taka,» je zagojdnjala mati in se vrnila v kuhinjo, Lihard in Tomaž sta začela razlagati turško vero, da bi premotila Matijo, ki ga je bilo v živo zbodla materina opazka.

«Udarila se je, ko je skočila za kokošjo, pa si boža glavo — a ne mara, da bi jo kdo videl,» si je izmislil Lihard.

«Udarila? Moram vendar pogledat.»

Šel je in spogledala sta se Tomaž in Lihard.

*) Dimitz: Geschichte Krains II Theil 2 Lief., Seite 190.

Matija je pogledal v prazne hleve in videl, da so vrata v gozd odprta. Stopil je ven in našel Srebrno naslonjeno na gabrovo deblo. Roko je tiščala na srce in solze so ji kapale debele in težke po bledem licu. Prestrašen je hitel Matija z vprašanji, na katera je stresala nemo glavo in si brisala solze. Hotela bi mu povedati, toda beseda ji ni šla iz ust in vedela je, da bi ne razumel, da bi ga ranile solze, ki lijejo v spomin na drugega, in očitek, ki zveni bridko iz onih vrstic, bi obudil slabe misli v njem.

Objel jo je in prosil: «Ne bodi taka! Povej mi vendar, kje te boli! Ustrašila si se, ne boš pomagala v kuhinji, gori pojdi in odpočij se, ali k Tomažu, da se razvedriš.»

Smejati se?! Z zadnjim pozdravom in pikrim očitkom človeka, ki je šel v smrt radi tebe... O biti sama, le za par hipov, če tudi za ceno življenja!

«Vrni se k mizi,» mu je rekla, «jaz pridem takoj — prosim te!»

In Matija, ki mu je bila njena prošnja ukaz, je šel pobit nazaj. A že je bila mati tu: «No, kaj pa je?»

«Pride kmalu»

Mati je odšla godrnjaje: «To so res čudne stvari. Velim, da je treba večerjo, a mlada gre lepo v gozd in se pogovarja z drevesi. Sem gospodinja ali sem dekla: res ne vem. Godec gre po svetu, pohvali ali pograja hišo, treba mu je postreči, treba je hoditi okrog njega...»

Stopila je skozi hlevska vrata pod gabrje in zagledala Srebrno, kako sloni nepremično ob gabru, oči uprte navzgor. Mati je uprla roko ob bok in začela:

«Torej! Ubila se ni si, kakor vidim. Goste imamo v hiši, ti pa sloniš tukaj?! Če že ne moreš ali ne maraš delati danes v kuhinji, pa prisedi vsaj k mizi, da ne bodo ljudje še več govorili o tvojem čudnem obnašanju.»

O biti sama! Samo za par hipov, če tudi za ceno življenja... Da bi ne gledale vanjo prodirne materine oči, ne sinove, ki je danes tako zoprno podoben svoji materi.

Ne da bi kaj rekla, je šla Srebrna s težkimi nogami k mizi in sedla poleg Matije. Poslušala je na videz pogovor mož, v resnici pa je utonila njena duša v prošlosti, si je stavila vprašanja, na katera ni vedela odgovora: Je imel prav, da ji očita brezčutno ravnanje? Kaj ni trpela tudi ona, kaj ni bil žaljen njen ponos od ošabnega sorodstva in mar naj bi bila prevzela nase, da bi jo žalili vse življenje? «Ko bi me bila ljubila,» je pisal.

In ta očitek je udaril in vprašal: Kaj je z Matijo? Si mu udana od srca, kakor mora biti poštena žena, ali ti je bil res samo izhod iz zagate, pot do boljšega? In tisti glas v tebi, Srebrna... Če ne ljubiš svojega moža, če nisi ljubila Lamberga in če je res, kar pripovedujejo pravljice in pesmi...

Kakor v sanjah je slišala dedovo modrovanje: «Sodim, da ima vsaka stvar svoj začetek in konec, tako ga mora imeti tudi turška sila. Mi ne bomo tega dočakali, morda šele naših otrok otroci, pa enkrat se bo usmilil

Gospod te s krvjo prepojene zemlje, kjer rodijo matere otroke za turške sužnje.»

«Kristjani smo sami toporišče sekiri, ki nas seka. Turška moč raste samo iz nas. Podjarmi dežele in jemlje »dešvo«, vsakega desetega dečka. Po postavi bi jemali to desetino vsako deseto leto, pa jemljejo, kadar se jim zdi in kolikor. Ako niso dobili pri svojih pohodih v naše kraje dovolj dečkov, se pa zaletijo nad ubogo rajo. Tako je zahteval sultan od bosanskega sandžaka 1000 dečkov, tačas ko je bil sedaj tako mogočni paša Mehmed Sokolovič še deček v samostanu Milješevo in se je pripravljaj za meniha. Ukaz je ukaz. Lezli so tudi v samostane in zdaj je v meniha namenjeni deček prva oseba na Turškem.»

«Dobro da ne je več tvojih žgancev, sicer bi postal še sultan.»

Tako je šel pogovor mimo Srebrne, dokler ni začutila duha po goreči slami in ne pogleda deda, ki je vlekel zrak v nos in zmajal z glavo:

«Kaj diši tako po slami?»

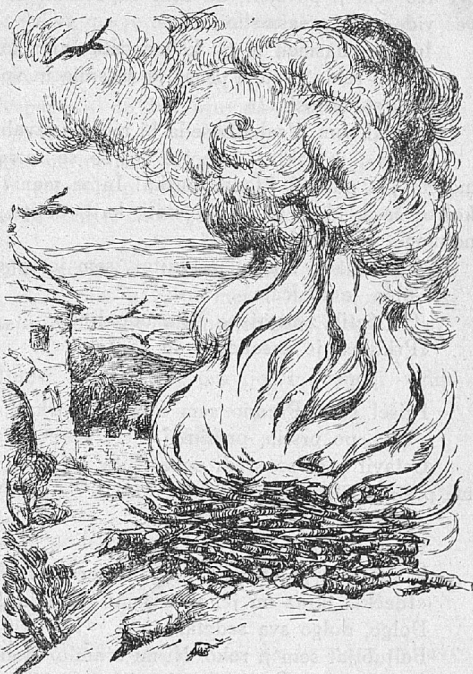
Je že kak pastir zažgal kak star škopnik,» je skušal pojasniti Matija. Kljub tej tolažilni močnosti jih je preteklo mrzlo — pogledali so se in pogledali na grad, na psa, ki je že vohal v zrak in renčal. Že sta stali na hišnem pragu Manda in mati, ena s piško, druga s testom v roki. «Da ne gori kje v vasi?»

Stopili so pod kolono. Vas je ležala mirno v solncu in v poletni lepoti, od pašnika je prihajalo žvenkljanje in zategnjena pesem. Grad se je vzbočil mogočno s stolpi in zidnim pasom.

A glej! Nad gradom... kaj ni kakor dim... Zdaj! Možgane in srce, hiše in gozd pretrese strel, odmeva od Gabrka, splaši domačo in divjo žival, vzbudi zmes preplašenih človeških in živalskih glasov, lomljenje vej, pokanje vrat, beganje na vse kraje. Možnar kliče:

Grmada gori!

(Dalje prih.)

Esfira. Povest o votlih očeh. — (Angelo Cerkvenik.)

(Nadaljevanje.)

Kovno, 17. septembra 1918.

Danes sem se vrnil in danes moram oditi. Za vedno! V Pskov. V Pskov!
Esfira še ne ve.

In vendar ne bom danes še odpotoval. Še to noč bom ostal pri njej,
samo še to noč...

Pskov, 20. septembra 1918.

Esfira, jaz jočem.

Zakaj sem čakal še vso noč? Zakaj se nisem takoj odpeljal?

* * *

Ko sem ji povedal, da bom odpotoval, da je morebiti ne bom nikdar
več videl, se je nasmehnila.

In njen nasmeh je bil kakor tista žalostna pesem na klavirju.

Nič ni rekla. Potem pa se je zresnila in vprašala (glas se ji je tresel):

«Ali ste žalostni?»

Molčal sem. Vsaka beseda bi mi bila izvabila glasen krik.

«Vem», je rekla, «a bolje bo, če se razideva. Vidite, jaz... kaj vam
morem jaz nuditi? Slepa ženska! In vi meni? Mogoče mnogo, a Bog vé,
koliko časa. Morava se posloviti, kajti čutim, da bi se po nekoliko dneh
ne mogla več ločiti od vas...»

«Samo še to noč mi žrtvujte», sem jo šepetaje prosil.

Dolgo je molčala.

«Ob petih zjutraj se bom odpeljal.»

«Pridite», je zašepetala in zardela.

* * *

Prišel sem. Predno sem utegnil potrkat, je odprla duri svoje izbe.

«Tiho, po prstih, prosim!»

Ustavil sem se sredi sobe. Bilo je temno. Prijela me je za roko in
me peljala k otomani.

«Sedite!»

Pozvonila je.

V spalnico je vstopila njena sobarica, mala Idečka.

«Idečka, mraz mi je, zakuri mi v kaminu!»

Dolgo, dolgo sva sedela.

Poljubljal sem ji roko. Ni mi branila. Hotel sem se ves potopiti vanjo,
da bi bil ves v njej, da bi bila sleherna njena misel moja misel, sleherno
njeno čustvo moje čustvo; slutil sem, da se v njej nekaj velikega godi, kajti
nekikrat je zadrževala po vsem telesu.

Plamen iz kamina je le slabo obseval njen profil.

Skušal sem iskati misli in čustva v njenih očeh.

«Zakaj me tako gledate?» me je nenadno vprašala.

«Lepi ste, Esfira!»

«Lepa? Ne, ne! Povejte po pravici, zakaj me gledate!»

«Rad bi vedel, kaj se v tem trenutku godi v vaši. . . — kako naj povem? — recimo: v vaši duši, v vašem srcu, ali če hočete: v vaših možganih.»

«Kaj se godi v meni? Da, nekaj se godi, nekaj, česar ne morem videti in objeti s svojo mislijo . . . nekaj, pred čemer me je strah. . .

Strah me je pred to strašno željo:

Videti bi hotela tvoje oči. . .

videti tvoje oči!»

Zašepetala je in v tem šepetu je bilo toliko krika, toliko nepopisnega gorja, da se mi je utrgal iz srca plaz joka.

Naslonil sem glavo nanjo; objela me je in me poljubila na ustnice.

«Mora tako biti,» je rekla in ni jokala.

In zopet me je poljubila, in zopet, zopet . . .

Potopil sem se v čistem hrepenenju do dna, prav do dna, in hrepenenje je bilo brez dna, kakor njene mrtve oči.

«Nikdar več ne bom nikogar poljubila.»

Ali je rekla sama sebi, ali je hotela povedati meni?

Že sem hotel odpreti usta, že sem ji hotel priseči, da tudi jaz ne bom nikdar več. . . .

«In vi,» je dejala «ne smete več misliti name, ko boste odšli. . . Srce bi me bolelo», če bi vedela, da trpite zavoljo mene, da ste mi nekaj obljubili, kar bi vas kdaj pozneje tlačilo kot neizpolnjena obljuba.»

Esfira, Esfira!»

«Priatelj moj, moj najljubši, slepa sem, pravijo, in vendar vidim več nego ti. . .»

Tako me je nekaj časa tikala, nekaj časa vikala.

Zopet sva obmolknila.

«Tako kratka je bila ta sreča, tako zelo kratka! Ah, ostani tukaj! Ne hodi tja! Ostani!»

«Ostal bom pri tebi. Nikakor ne bom šel.»

Tedaj je nepričakovano zajokala.

«Prekleta vojna!»

«Zakaj, Esfira?» sem jo vprašal.

Nikdar nisem zvedel zakaj. Niti danes ne vem še. Le temno v daljavi sem bil nekaj zaslutil.

«Tudi vojna je morala biti!»

«Morala?» me je vprašala. «Čeprav! Nič manj ni zato prekleta!»

To so bile njene poslednje besede. Dolgi dve uri je slonela s svojo glavico na mojih prsih in se mi je vsa vdala. Bila je vsa jaz, in jaz sem bil ves ona.

Poljubljal sem ji oči.

Mrtve oči.

Mimo vile je korakala vojaška patrulja.

Z bližnjega zvonika se je oglasil zvon.

«Odit! boš moral.»

«Saj ostanem tu, Esfira!»

«Če me imaš res rad, odidi!»

In tedaj sem jo poslednjič poljubil.

«Vredno je bilo živeti,» je zašepetala.

* * *

Lokomotiva je zažvižgala; vlak je zdrdral v gosto meglo.

Kako malo sem videl! In nisem bil slep. Povsod le megla, gosta, neprodurna megla.

Pskov, 5. oktobra 1918.

Pisala mi je.

«Do zdaj sem bila tako zelo sama sredi brezkončne teme. Odkar pa sem Tebe *videla*, sem vsak hip s Teboj.»

Povedala mi je v pismu, da je pri njej doma čudno in žalostno. Mati venomer joče, oče pa po več mesecev ne spregovori niti besedice.

Žalostna je in vendar presrečna. Spominja se vsak trenutek tiste prelestne noči, zaradi katere ji je menda Sabaot vdihnil življenje. Premnogo-krat se na kolenih zahvaljuje Njemu, ki ji je ustvaril srce.

Njena sreča je popolna.

Noče in ne more sicer trditi, da bi ji še ena takšna noč, še več takšnih dni ne potisočevalo globine in sladkosti v občutju sreče. Ne ve, kako bi bilo, boji se misliti na možnost, da bi živela skupaj z menoj... Pa naj bo kakorkoli že: preverjena je, da je ni sile, ki bi mogla izbrisati iz njenega življenja vero, da se more smatrati za najsrečnejšo žensko, ker ji je bilo dano popiti čašo najčistejše ljubezni prav do dna. Laže ji je pojmiti resničnost in veličino te sreče v vsej popolnosti, ker je slepa in je zategadelj ne more motiti brezpomembna zunanost.

Vse, kar človek more videti, je brezpomembno, ker je omejeno.

Edinole tema je brezmejna.

Tako mi je pisala. Naj ji odpišem, me prosi. Mama ji bo čitala. Ni mi treba misliti, da bo mama čitala. Mislim naj si: Sabaot bo Esfiri podaril vid samo za toliko trenutkov, kolikor ji bo potrebno, da bo mogla prečitati njegovo pismo. Mama jo ima tako rada, da bo čitala in ne bo vedela, kaj čita.

«Tudi jaz ljubim mamo», piše «in če bi vedela, da bi ji mogla odvzeti le del tistega večnega trpljenja, ki ga trpi zavoljo mene, če bi ji darovala svoje življenje, še ta trenutek bi ga darovala.»

In sem ji res pisal, kakor da pišem samo njenim očem:

«Moje oči!

Esfira moja, videl sem Tvoje oči, videl sem najlepše oči na svetu, kajti verjeti ne morem, da bi mogla še kje živeti lepota, ki bi bila lepša od Tvojih oči. Včasih me obide čudna misel:

Da bi Ti Bog dal in bi spregledala samo za kratek hip, da bi uzrla v zrcalu samo za bežen trenutek lepote svojih oči.

Da bi Te tedaj vprašal Bog:

«Glej, Esfira, takšne so tvoje oči. Povej mi, kaj hočeš: ali hočeš ohraniti vid in izgubiti to lepoto, ali pa biti večno slepa in tako čudovito lepa? Povej, kaj želiš, in tvoja volja se bo zgodila!»

Esfira, jaz trepečem zate; Esfira, Tvojega odgovora se bojim.

Bojim se, da bi se zbala za svojo lepoto... in če bi se Ti ne zbala, bi kriknil jaz:

«Bog, Bog, ne skušaj je, ne uniči te najpopolnejše lepote... vzemi ji vid...»

In še čudnejša misel me včasih muči: Da mora menda tako biti, ker je Bog ustvaril prepopolno lepoto in se je prestrašil svoje lastne ustvaritve: tolikšne lepote, in ji je v poslednjem hipu udaril pečat žalosti. Prestrašil se je, kakor se je bil v pradedni dobi prestrašil babilonskega stolpa.

Lepota in vid, tako silen razum in tako prečloveško srce!

Predaleč bi se oddaljila od svojega rodu; preveč podobna bi bila svojemu Stvarniku.

Esfira, zdaj veš, da tudi razumem — po svoje — Tvojo srečo.

* * *

Danes bi več ne jokal, kakor sem jokal v tisti noči.

Le gledal bi Te. Niti ljubiti bi se Te ne upal.

Ljubim Te le zdaj, od daleč, ko si mi tako daleč, da vidim Tvoje oči le skozi meglo. Gledal bi Te večno in ljubil ne bi — nikogar.

* * *

Prišel bom, Esfira; pričakuj me!»

Tako sem ji pisal, tako obljubil, prišel pa ne bom. Bojim se, da bi pozabil mater, domovino, vse, vse; bojim se, da bi pozabil sebe.

Žalost bi bila prevelika, sreča preopojna. Opojnost pa je kakor blaznost.

Moje bitje bi se vrnilo v mater in očeta, raztrgalo bi se v dva, v meni bi pel beli dan pod gorečim ekvatornim solncem, v meni bi jokala ledena polarna noč...

Ne, ne, ne smem iti k njej!

Prešibak sem. In bolest je pretežka, radost premogočno silna.

Umrem naj: šel bom!

Pskov, 11. novembra 1918.

Nisem šel. Danes se odpeljem v domovino. Domovina je osvobodjena.

Včasih sem divje hrepenel po tem trenutku: da bi doživel svobodo svoje domovine.

In zdaj? Zdaj mislim na Esfiro.

Ali je domovina manj, ženska več?

Spoznal sem: Človek je vse. . . .

Ljubljana, 23. novembra 1918.

Doma sem. Mrzlo je. Konji tekajo po ulicah. Včasih jih pridrvi kar večje krdele po Dunajski cesti. Videl sem konja, ki je mrtev bežal v Tivoliju. Umrli je, ker je bil lačen.

Nekaj me je presunilo. V srce me je zbadlo.

Levo oko je imel odprto in me gledal.

Mrtvo oko.

Esfira, samo v tvojih očeh sem videl tolikšno žalost.

Prestrašil sem se in ga gledal dolgo, dolgo.

V žalosti sem videl Boga; spoznal sem prav na rahlo — komaj za zasluten trenutek — večnost.

Pisal sem ji žalostno pismo o mrtvem očesu konja, ki ga je pokončal glad. Povsod je mraz, povsod noč, povsod žalost. . . .

II.

Prepis njenih pisem in njenega dnevnika.

Kovno, 20. decembra 1918.

Rihard!

Saj ti smem pisati! Saj ne bom motila tvojega miru!

Moram ti pisati, kako se je zgodilo, ker sama ne morem prenesti tega težkega bremena...

Zunaj je bilo toplo.

Z juga so pripihali topli vetrovi. Idečka, ki je šla z menoj na sprehod, je rekla, da je prišlo z juga poletje na obisk... Ko sva prišli domov, sem šla v očetovo knjižnico.

Zelo rada sedim v njegovi knjižnici. Prijetno je sedeti ob kaminu in prisluškovati mislim tisočernih velikanov, ki so se v tisočernih knjigah razdali svetu, ki v tisočernih knjigah žive v tej sobi. Rada poslušam, kako gori v kaminu ogenj. Včasih zaplapola ogenj in v neskončni temi zagledam nekaj,

kar se dviguje iz teme. Kako čudovito poje ogenj! Včasih sem vzela v roke kitaro in sem brenkala tiho, tiho, spremljala sem pesem ognja, spremljala sem čudovite melodije, ki prevevajo umiranje, upepeljevanje teles.

Umirajo in pojejo. Umirati je prav tako sladko kakor porajati se.

Sedla sem v naslonjač in sem poslušala.

Nepričakovano me je predramil osorni glas mojega očeta. V sobi poleg knjižnice sta se prerekala oče in mati.

Še nikdar ju nisem slišala, da bi se prepirala. Po navadi sta šla drug mimo drugega, sta se le pozdravila, včasih pa nista sploh besedice spregovorila.

Stopila sem k vratom. Skrila sem se za zaveso ter prisluškovala.

«Dovolj je že stara,» je rekla mama.

«Neumnost! Kaj imajo njena leta s tem opraviti!»

«Ti ne razumeš,» je dejala mama, «da mi je to breme mnogo pretežko. Že dvajset nepopisno dolgih let ga nosim! Ali ne moreš razumeti, da bi mi Esfira odvzela velik del bremena, če me ne bi obsodila.»

«Vrag te vzemi! Kar je, je! Zavoljo olajšanja tvojega bremena (jaz ne verujem vanj; to ti odkrito povem!) in zavoljo njenega odpuščanja še vedno ne bo izpregledala!»

«O, ti ne veruješ... trd si! Nisi človek!»

«Smešna si! Saj sem ti rekel: nočem otroka! Bolna sva! Otrok bi se mogel roditi slep, a ti: Ne, ne... deklico hočem, deklico...»

«Saj vem, da sem kriva, saj vem, da sem prišla okužena v ta zakon, a ti veš, da ni vse to izključno le moja krivda.»

Mati je zajokala. Tako je zajokala, da bi bila tudi jaz kmalu glasno zaihtela.

Po prstih sem odšla.

Tisto noč sem prvič zaplakala zavoljo svojih oči.

Zakaj sem zvedela skrivnost svojih oči?

(Dalje prih.)

Pismo. (Mirko Kunčič.)

Srcje je polno hrepenenja,
prepolno bolnega strmenja:
dve zvezdi zlati iz daljav —
to tvojih je oči pozdrav.

Glej, kadar mi je težko v duši,
zasanjam v tihi gozdni gluši
o mrtvi sreči za gorami
in sladkem miru v grobni jami.

A kadar je srce veselo,
bi tebe in ves svet objelo.
Privil bi spet te nežno nase —
in pil in pil iz sladke čaše..

SLOVANSKE UMETNICE.

Zofija Borštnik-Zvonarjeva.

Predlani že mi je pravi-
vila gospa Borštnikova, da
piše svoje gledališke spo-
mine. Delo, ki bi bilo prvo
te vrste na našem književ-
nem polju, bi bilo brez dvo-
ma zelo zanimivo in važen
prispevek za zgodovino
slovenskega gledališča. —
Vendar mi je že tačas ome-
njala, da jih ne bo pisala
v slovenskem jeziku... Ne
vem, ali bo gospa to svojo
namero izpolnila ali ne,
vsekakor sem sklepal iz
tega kakor tudi sicer iz
razgovora, da se je tudi
njej vodilna javnost ne-
milo zamerila. Tudi pri
njej se ponavlja ona stara,
nevesela in danes tudi šir-
jemu občinstvu že znana
povest o večnem odhajanju
in prihajanju naših umet-
nikov. Otrok in dekle je
vzrasla doma, odraslo ženo
pa so nam že vzeli drugi...

po dolgih letih se nam je vrnila spet, a naše «razmere» so jo v drugič odbile...
Potem po prevratu je poskusila v tretjič in — zadnjič.

Gledališča so zdaj že državna. In naša največja igralka je zdaj vpokojena.

Zofija Zvonarjeva se je rodila 15. maja 1868. v Ljubljani. Z gledališčem se je seznanila že v najbolj zgodnji mladosti. Nastopila je namreč že s štirinajstimi leti na odru Čitalnice v vlogi Jelice Tričkovičeve enodejanke «Šolski nadzornik». (Istega večera, to je 10. XII. 1882. je nastopil prvič tudi bančni uradnik Gorazd — Ignacij Borštnik.) Vodstvo Dramatičnega društva, ki je tačas komaj 16. leto obstajalo in ki je komaj okrevalo od finančijealne katastrofe v sezonah 1878-1880, je v lepi in temperamentni deklici kmalu zaslutilo talent in ji — razen Borštniku — posvečalo največ pozornosti. Leta 1887. se je z deklamiranjem Gerstinove pozdravne pesmi češkim gostom, ki so takrat obiskali Ljubljano, tako prikupila, da so se takoj zanjo zavzeli in jo vzeli s seboj v zlato Prago, da jo izšo-
lajo za igralko. Stanujoča pri ugledni in gostoljubni rodbini Karla Neureutterja se je B.-Zvonarjeva posvetila popolnoma gledališkemu študiju, učila se pridno češ-kega jezika in vedno obiskovala dramske predstave v Narodnem divadlu. Na pri-
govarjanje dram. društva pa se je vrnila spet v Ljubljano, kjer se je poročila s svojim učiteljem in režiserjem Ignacijem Borštnikom, ker je bil v tem času že

glavni igralec in duša vsega gledališkega dela. Ta umetniška dvojica je bila od te dobe naprej najzanesljivejša opora predstav in najprivlačnejša sila za ljubljansko občinstvo. Leta 1892. je igrala Z. pri slavnostni otvoritveni predstavi novega Deželnega gledališča Jurčičevo Veroniko Deseniško v Borštnikovi priredbi in režiji. Sicer pa je nastopala v teh svojih prvih ljubljanskih letih skoro v vseh glavnih vlogah tedanjega repertoarja kakor v Klari (Hebbel), Veroniki (Anzengruber), Debori (Mosentahl), Nori (Ibsen), Fedori (Sardou) in dolgi vrsti drugih, tragičnih in veselih.

Sčasoma je njena umetnost v toliko dozorela, da se je mogla pokazati tudi že v Zagrebu. Gostovala je v Hrvat. Zem. Kazalištu v dveh svojih najboljših vlogah, v Dami s kamelijami in pa v Nori. Zagrebška sicer zelo razvujena in stroga kritika jo je z največjo pohvalo sprejela in l. 1894 jo je intendant dr. Stjepan pl. Miletić z Borštnikom vred povabil na engagement. Ker so bili pogoji za igralski razvoj kakor tudi za materialno ugodje v zagrebškem gledališču že takrat mnogo mikavnejši od ljubljanskih, je seveda umevno, da sta se oba umetnika prijaznemu vabilu odzvala in se od Ljubljane za najlepšo dobo svojega udejstvovanja poslovila. Toda dočim si je Borštnik izbral Zagreb za svoje stalno poprišče, je Borštnikova že po petih letih proslavljenega delovanja (za intendantce J. pl. Hreljanovića) zapustila odlično mesto in se preselila na Dunaj, kjer se je izobraževala za nemško igralsko karijero. V nemškem jeziku in govoru jo je podučeval najznamenitejši nemški recitator in pedagog Aleksander Strakosch, ki se je za B.-Zvonarjevo vneto zanimal in ji preskrbel tudi engagement za Dresden. Povabilo bolgarskega prosvetnega ministra Šišmanova pa jo je premotilo — in tako se je podala na novo stvarjeno gledališče v Sofijo, kjer je trikrat gostovalo nastopila in sicer dvakrat v hrvatskem, enkrat pa v slovenskem jeziku. Na poziv intendanta dr. Ilije Milarova je podpisala pogodbo in ostala članica sofijskega gledališča tri leta t. j. do l. 1908. Po demisiji Milarova je prišla na vabilo prof. Fr. Juvančiča v Ljubljano, vendar je bila že po dveh letih zaradi konfliktov med njo in tedanjim upravnikom Fr. Govekarjem odpuščena. (Vzroke je precej ostro opisala v «Slovincu» 15. in 17. II. 1910). V to dobo spada tudi njeno uspešno poletno režisersko delovanje v Osijeku. Po prevratu je na Nučičevo prošnjo prevzela vlogo matere Vrže pri otvoritveni predstavi Tugomerja v dramskem (bivšem nemškem) gledališču, v poznejših sezonah pa je nastopala le bolj poredkoma. 1922. leta je dala svojemu poklicu za vselej slovo, bivala nekaj časa v Ljubljani in Beogradu, danes pa živi kot upokojena igralka v Mariboru, v miru in daleč od vsega gledališkega življenja.

Svoje prve gledališke vtise je sprejemala B.-Zvonarjeva na odru Čitalnice in starega Deželnega gledališča, kjer ji je bil prvi učitelj v dramski igri režiser Josip Gecelj (Götzl). Že v Pragi pa si je razširila obzorje, kajti Nar. divadlo je imelo tačas kljub svojemu začetku že prvovrstne umetnike, med njimi Sklenarovo, Malo, Bittnerjevo, Seiferta, mladega Vojana in druge, ki so mlado učenko neštetokrat naiduševali, ji odkrivali tajne gled. umetnosti in jo trajno vzpodbujali k delu. V Ljubljani pa ji je režiser Borštnik — ki se je takrat vrnil z dunajske šole Baumestra in Tyrolta — vcepil morda že prve znake modernega, veličastnega igralskega pojmovanja in izvajanja. Bil je to namreč čas, ko je nastopal hrupni prevrat literature in z njo tudi dramske umetnosti. Namesto romantično sentimentalnih, družabnih ali moralnih, vsebinsko precej plehkkih, a tehnično zelo spretnih komadov kakšnega Skribea, Kotzebujca, Sardouja, Benedika, Birch-Pfeifferjeve etc. so nastopali Ibsen, Hauptmann, Zola in Tolstoj; namesto patetičnega deklamiranja prazne šablone in propadajoče weimarske šole krepka naravnost in ostra karakterizacija novega stila. V evropskih gledališčih so se križali vplivi gostujočih

Meiningovcev, Antoineovega teatra in Réjanneove iz Pariza, Rittorijeve, Rossija in Salvinija iz Italije, od katerih so bili zlasti zadnji vsi znanilci nove realistične struje tudi na odru. In ko je l. 1892. o priliki »Svetovne glasbene in gledališke razstave« na Dunaju videla B.-Zvonarjeva prvič tudi Eleonoro Duse, ki je s svojo igro učinkovala naravnost reformatorsko po vsej Evropi, je velika umetnica vplivala odločilno tudi na njen igralski razvoj. Bivanje v Zagrebu in soigra s prvimi umetniki tedanjega hrv. gledališča, kakor s Fijanom, Mandrovičem in Borštnikom je njen dovolj, vseobsežni talent v marsičem še poglobila. Poznejša šola na Dunaju pa ji je dala zadnje izpopolnitev v tehniki: plastična izklesanost jezika ter zmožnost dramatično in pomembno izvajanja govora.

Zofija Borštnik-Zvonarjeva predstavlja v vrsti slovenskih gledaliških umetnic brez dvoma najmarkantnejšo osebnost. V svoji temperamentni, prožni in polnobarvni naturi se ni nikoli zadovoljevala z enostranskim izobraževanjem, temveč je nagonsko prodirala vse zastarele, po »stroki« omejene pregrade, razširila svoje območje na vse vrste dramatične literature in nastopala z enakim uspehom v težkih tragedijah kakor v lahkih, konverzacijskih in salonskih komedijah. Njena zunanost in bistveno nagnjenje pa sta jo vzposabljali predvsem za visoko tragedijo. Lepa postava, klasično lice, dostojanstven nastop, izrazita zgovornost obraza in kretenj, čudovita gibljivost krasnega organa in jasna, izvrstno šolana govorica — vse te lastnosti so bile kakor nalašč ustvarjene, da upodabljajo najlepše in najzanimivejše ženske postavne svetovne literature. B.-Zvonarjeva je obvladala skoro vse čustvene in izrazne registre: razživljala se je z isto utego v strastnih, vročehrvnih ljubimkah kakor v zrelih, borbenih ženah ali umerjenih in častitljivih starih. Senzitivna do skrajnosti, se je odlikovala zlasti v dekadenci in naturalistični drami, kjer je razodevala presenetljive sposobnosti za izražanje najintimnejših čustev in najfinejših prehodov ženske duševnosti. V svoji igri je B.-Zvonarjeva idealno združevala — prav po vzorcu velikih igralcev realistične dobe — temeljito, klasično tehniko s podrobnim opazovanjem življenja in psihološko utemeljenim podajanjem.

Iz klasičnega repertoarja smatra kritika za njene najznamenitejše vloge Vasantaseno (Cudraka), Antigono (Sophokles), Desdemono, Julijo, Porcijo, lady Macbeth (Shakespeare), Marijo Stuart, Lujizo (Schiller), Judit (Gutzkow); iz modernega pa M. Gautier (Dumas), Fedoro (Sardou), Julijo (Strindberg), Magdo (Sudermann), Noro (Ibsen), Salome (Wilde), Christel (Schnitzler) in druge. Iz njenih zadnjih nastopov v Ljubljani pa so nam ostale posebno neizbrisne v spominu monumentalna postava matere Vrže (Jurčič), grozna in skoro preroško stopnjevana Majka Jugovičev (Vojnović), ponosna kraljica Gertruda (Shakespeare) in obe moderni Amakonki, zagrizeni sovražnici vsega moškega, Alice in Laura (Strindberg, Smrtni ples in Oče).

Slovenska kritika je B.-Zvonarjevo primerjala s slavno nemško igralko Agnes Sormo in svetovnoznano Eleonoro Duse, vsa južnoslovenska kritika pa jo enoglasno prišteva k svojim prvim in največjim gledališkim umetnicam.

Tudi Sofije Borštnik-Zvonarjeve najlepša doba umetniškega udejstvovanja ne spada neposredno v zgodovino slovenskega gledališča. Svoje najslavnejše dni je prebila v Zagrebu in v Sofiji. Naša drama je pogrešala s tem odlično tragedijino, naš ženski igralski naraščaj pa svojo najboljšo vzornico. Brez ozira na vzroke globoko obžalujemo, da gospa Borštnikova ni več naša aktivna igralka...

Včasih pomislim, da je romar in delavec Damjan najzvestejši simbol slovenskega igralca. —

Ciril Debevec.

C. Golar: *Njiva zori.*

Vsa Ljubljana in Gorenjska ga osebno poznata. Visok, s šopkom poljskega cvetja za klobukom, ki mu čepi na lepo oblikovani glavi s ščitastim čelom, jo maha po cesti kot fant na večerno vasovanje.

To je naš Golar, poet našega polja.

Spet se je oglasil z novo zbirko pesmi, naslovljeno: *Njiva zori.*

Golarjeve pesmi kipe zdravja in dehte po zemlji, iz katere mu poganja ljubezen do grude, kakor pravi tako lepo v svojem »Mottu»:

*Mlada njiva je požeta, in ljubezen tiha, sveta
o jesenskem solncu sanja, iz prsti nov cvet poganja.*

Najprej se udano pokloni svoji domovini:

*S tiho ljubeznijo glej me sina
pred oltarjem svojim, domovina!*

Zazdi se mu zemlja vserodeča mati:

*Zemlja, tvoja rodna prsa Vsiplje zrnje se iz klasja
bodo voli razorali, v kašče in pod mlinški kamen —
in s pšeničnimi semeni kmalu hostija bo sveta,
kmetje stari posejali. kar je zorel solnčni plamen.*

*In umesim bele hlebe
in poiščem sestre, brate:
Dragi, sveti kruh sprejmite,
dar od matere je zlate.*

Zakoprni mu duša, da bi se popolnoma vtopila v morje žita in se napila njegove lepote:

*Naj se duša potopi v to morje, bajko naših polj popije naj,
z žarki svojimi vso plan razorje, z njimi zaživi naj vekomaj!*

Ko pa hodi po zimi po polju, čuje v daljavi veselo svatovsko pesem. Na nizkem gričku se dviga samotna vaška cerkvena. Burja brije in mrz je. V cerkvi se svetniki pogovarjajo o vaški ženitnini ter o lepi nevestici, ki bi se jih gotovo razveselila, če bi prišli v svate. Sv. Matija, ki ima nahod in v nogah bolečine, bi se sam rad zasukal z nevestico. Pa jo odkuri v srebrnih štibalah vitez Šentjurij in takoj se odloči stari plešasti Matija ter odkoraka za njim:

*Prismejeta v goste nebeška se svata, Matija zapleše med grom borbardona,
in ko je odložil sekiro za vrata, in Jurju mežika nevesta Polona.*

Pesmi »V goricah« in »Grozdek gre k maši« sta se pesniku porodili, ko je pohajal po zelenih štajerskih brdih, kjer si je zdaj med goricami izbral svoj dom:

*Glasno od klopotcev odmevajo grički, skrivnostno in mirno med listi jim črički
donijo veselo, zamolklo, počasi, odpevajo v solncu s sanjavimi glasi.*

Lepo združi pesnik prirodo s človekom, ko v pesmi »Javor in Majda« povabi nevesta javor, naj ji bo starešina. Starec se rad odzove. Pride na svatbo in se opije. Družica Mana ga vabi plesat, a rogovila ne more, ker so mu noge težka klada, glava previsoka, a postava preširoka. Pač pa vošči nevesti vso srečo in ji pritisne v dar grudo zlata, gozdnega mahu za zdravje in kristal žive skale. Ko se dobričina poslavlja, zakliče za njim jezikava Mana: Mož, preveč ste naložili!

Postoji in reče javor:
oj, ti dekle, solnce žarko,
nase glej, moj škrat poradni,
kaj bo drevi, ve tvoj Marko.

Glej, da prej te ne pozdravi
krstni kum kot starešina —
to bi bila ženitnina!

Omenim naj še morsko pesem:

Da sem Jezus, šel na morje bi široko,
z vetrom, plugom božjim, v prsi izorano —
stopala bi noga po gladini sinji,
ne ugreznilo bi morje se pod mano!

Krasno zbirko je menda založil avtor sam, saj na naslovni strani ni imena založnika. Da pri nas manjka za take knjige založnikov, je to slabo znamenje današnjega časa, ko ljudstvo išče povsod preje razvedrila kot v lepi poeziji.

Gustav Strniša.

Kaj je že tako dolgo?

(Janko Glaser.)

Prestrašil sem se:
kaj je že tako dolgo od takrat?

Tu nekoč sva stala
vrh posekane frate
in gledala na zapad,
kako se je stekala zarja
čez večerno nebo
in usihala.

In zdaj je grmovje po frati
in brezje in bukovje,
goščava
mi je razgled prerastla —
kaj je že tako dolgo od takrat?

Prestrašil sem se:
kakor da že usiha
zarja mojega dneva,
ko je sijal še tako kratko
in bi tako rad
še njegovega solnca!

Vasovanje.

(Gustav Strniša.)

Grem v poljano gledat, če že zarja spi,
če so drobne ptice potihnile,
če že mesečina valovi,
ali če stezico sence so pokrile.

Pojdem po stezici v tiho vas,
kjer sanjarka, lipa pošumeva,
kjer studenček žubori na glas
in domačo pesem peva. —

Draga čaka — okence blesti,
veter nageljnovo cvetje poljubljuje,
siva cerkev — zlati prestol v noč žari,
Bog nevidni nad vasico čuje — —

Vtonem z ljubico v valovju sanj,
rožmarin krog glave podrhteva;
mrak opojnost svojo diha vanj,
v mesečini koprneč zbledela. —

Ura v stolpu lahno zabrni —
rajske strune so se oglasile,
pesemco zapele polnoči
in v ganotju sladkem utihnile. — —

Vizija. (Vladimirova.)

Matere in žene so jokale, otroci so pa v strahu zaslutili neskončnost, ko se je spomin na onega, ki bi moral biti vodnik prvih njihovih stopinj v življenje, nerazdružljivo strnil z nepojmljivim imenom smrti. Vse naokrog, kamor je segalo oko, je bila zemlja napojena s krujo in so do neba doneli obupni glasovi... «Usmili se nas, o Gospod.»

* * *

Padali so stoletni prestoli kraljev; postave, ki so bile velike in močne, so propadle... Tam od vzhoda pa je zažarela baklja, da prižge novo luč življenja.

* * *

V tem kaosu in boju preteklega s prihajajočim je moj korak iskal poti človekove. A na vsaki poti mi je udarjal v uho neusmiljeni ritem strojev.

Tako je moja duša tavalala po tesnih koridorjih življenja z divjim hrepenenjem po luči, o kateri je pisano: «In luč je bila življenje in življenje je bilo luč ljudem.»

* * *

In v zvezdnati pomladni noči je moja mise! blodila po onih mejah, ki ločijo življenje od smrti. — Po visokih gorah. Šele tedaj, ko je človek dospel truden in izmučen do vrha gore, je smel prestopiti prag življenja, spoznati svoje zadnje spoznanje. Tako je pisano.

Dve senci sta se gibali druga proti drugi preko vrhov. Vstala mi je slutnja iz globin, da sta čuvarja človekova. Ko sta se srečala, je pade! manjši drugemu k nogam in mu jih poljubil. Oni pa ga je dvigal in objel. — Vse jasneje je vstajala podoba pred mojimi očmi in tedaj sem spoznala obema obraz: Bila sta — obraz Kristov in umetnikov.

Žena in zakon. (Gizela Majeve.)

ivimo v dobi, ko se je žena prebudila iz spanja sto in stoletne sužnosti. Minili so časi, ko je bila žena kolo, vrteče se le po moževem ukazu, odvisna, neodločujoča, teptana v svojih naravnih pravicah. Zgodovina žene nam pripoveduje o poniževanju, izkoriščanju in usužnjevanju s strani moža. Le redke so se znale uveljaviti v teku stoletij. Te je vodila posebna močnost, potrpežljivost in preudarnost ali pa prebrisanost in intrigantstvo. Na eni strani je bila duševna slepota žene kriva njene odvisnosti, na drugi strani je zmagala njena močnost ali egocizem.

Danes se je tozadevno marsikaj spremenilo. Inteligentne, izobražene žene ne zadovoljuje le dom, gospodinjstvo, otrok — njena inteligenca se hoče udelejevati na širšem polju. Samozavestno je stopila od domačega ognjišča v svet. Dobro se zaveda, kaj nudi človeštvu s svojim duševnim in telesnim delom, zato zahteva svoj delež, ki ji pripada pravzaprav sam po sebi.

In vendar se mora žena bojevati za svoje pravice. To nam spričujejo razni kongresi. Zakaj tako?

Moški svet ji je bil nehvaležen in ji sam po sebi ni priznaval pravic, ker mu je bilo tako udobneje. Izkoriščal je ženo, njeno vdanost in njeno mehko-bo. Preveč je bilo zahtev in malo priznanja, zato se nikar ne čudimo današnjemu ženskemu gibanju.

Gibanja ni vzbudila želja po raju na zemlji, želja po svobodni ljubezni in neodvisnosti; vzroki so globlji: poniževanje, omalovaževanje in izkoriščanje ženskega spola potom moža, to je vzbudilo v ženi samozavest. Povod so dali moški sami. Nekaj krivde pade seveda tudi na ženo.

Zakaj je stala žena v preteklosti kulturno tako nizko in se ni niti zavedala tega? Vse njeno delovanje je slonelo na tradiciji, na izkušnjah starih mamic. Nobena pridobitev v duhovnem življenju je ni dvignila nad tradicijo, literatura ji ni nudila poučnih knjig in tudi ako je tu pa tam katera zagledala luč sveta, je bila le na mizi posamezne inteligentke, delavka in kmetica nista imeli upogleda vanjo. Tako je slepomišila žena kot gospodinja in mati iz roda v rod.

Danes ne sme žena vzdihovati nad izgubljenim in zamujenim. Njena sveta dolžnost je, da zida na novi, zdravi podlagi preko vseh predsodkov sebi v čast, svojcem in človeštvu v korist.

In vendar vse zmage ženskega gibanja, vsi girl-klubi ne bodo odvrnili žene od njene prvotne in edine naloge, ki jo je izvrševala prazena in jo izvršuje žena v stoletju raznih pokretov, prenavljanja duhovnega življenja in raznih praktičnih iznajdb.

Žena je dodeljena možu po naravi kakor mož ženi. Te naravne resnice ne izbriše nihče, vsled nje sili mož v objem žene in žena v objem moža.

V ženi živi hrepenenje: ljubiti in biti ljubljena, to je podlaga njenega življenja; iz te podlage raste vse drugo: veselje do življenja, ljubezen do dela in brezmejna vdanost do moža. Vsaka druga želja po zbližanju do moža je nenaravna, ki pretvarja ženo v stvar brez srca in duše, ker jo popolnoma materijalizira. Iz hrepenenja po naravni ljubezni zraste v ženskem bitju žena, gospodinja in mati. To je prostovoljno suženjstvo, katerega se pa ljubeča in ljubljena žena nikakor ne zaveda.

Dajte ženi tiho priznanje, tiho ljubezen in spoštovanje, pa ne bo videla v neutrudljivi požrtvovalnosti in v telesnem trpljenju, ki ga zahteva zakonsko življenje, sebe le kot mučenice! Dala bo, ker prejema, ljubila bo, ker je ljubljena, živila bo možu in deci, ker živijo oni z njo in za njo.

To je njena dolžnost in to je njena pravica.

* * *

Žena v zakonu!

Koliko besed je padlo na to plat, koliko zvonov zvonil o tem svojo pesem. Katera melodija združuje v sebi vso poezijo zakonskega življenja?

Človečka usta vzdihujejo in jadikujejo: prav malo je srečnih zakonov. Zakaj?

Krivda leži na možu in na ženi. Le tisti zakon je lahko srečen, ki je zveza dveh se ljubečih bitij, katera se družita v popolnem soglasju po telesu in po duši. Le taka harmonija odpre vrata v zemeljski raj. Njiju zveza mora biti blagoslovljena po nevidni zvezi dveh medsebojno se izpopolnjujočih src in duš, ki se zlijeta v harmonično izpopolnjeno celoto, in po vidni zvezi svetega zakramenta. Ako je pa podlaga zakonu kupčija, preračunljivi egoizem ali strast, pa nikar ne iščimo v takem zakonu sreče.

Zakon bodi steber morale in nravnosti, zato ne čakajta mož in žena v zakonu na ono svobodo, ki vodi vsakega na svojo pot. Tak zakon razdira človeštvo in ga sili v propast.

Koliko se greši pri zakonski zvezi zavedno in nezavedno, to potrjujejo nesrečni zakoni. V mladosti prenaqljen korak se najčešče maščuje. Težko je popravljati, kar človek takrat zagreši. Marsikaj se ne da več izbrisati.

Kaj naj prinese žena v zakon?

Dobro srcé, pridne roké, razum, modrost in — poezijo. To je najlepša in najzanesljivejša dota.

Kaj bodi žena v zakonu?

Možu — žena, ljubica in prijateljica, v skupnem domu gospodinja, otrokom mati-vzgojiteljica.

Vsa njena čustvenost pripade predvsem možu. Njemu bodi v vsem ideal. Njena notranjost — srce in bistvo duše — in njena zunanost — postava, hoja, govorica, obleka — naj tvorita harmonično lepoto.

Žena, nikar ne prekorači meje estetike, da ne zaideš v perverznost!

Mož ti bo zvest, če mu ostaneš vse življenje idealna ljubica. Ne odrekaj mu telesnega zblizanja, ki je naravna potreba in ti oskrbi potomcev, a svoje duše ne omadežuj z nezmernostjo in ne kvari svojega telesa s spolno razuzdanostjo.

Žena bodi možu prijateljica, stoječa mu ob strani ob uri sreče in nesreče, ob svetlih in trpljenja polnih trenutkih, ob delavnikih in ob praznikih. Njemu naj se prilagodi v mišljenju in stremljenju. V tem je njena sugestivna moč, ki jo spaja z možem v nerazdružljivo celoto, ki je predpogoj za razumevanje v zakonu.

Žena bodi v skupnem domu gospodinja. Najlažje, kar zahteva zakon od žene, je gospodinjstvo. Da zadosti tej zahtevi, potrebuje praktičnega znanja ter veselja in ljubezni do dela. Žena naj ne prinese polovičarskega znanja v zakon. Vse njeno delo je zrcalo njene duše in merilo njene inteligence, zato je njen dom odsev njene lastne osebnosti. Nabaviti si mora potrebnih poučnih knjig, revij, časopisov, množi naj si znanje in širi duševno obzorje, da ne zastane v mlaki zastarelih nazorov in nepraktičnosti.

Zena, ne tarnaj: ni sredstev. Varčnost, spretna roka in razumen mož — to je marsikatero spravilo iz zadrege.

Vedi, da ni dela, ki bi poniževalo vrednost žene, saj ne živimo več v časih zastarelih nazorov, zato se ne sramuj nobenega dela. Če nimaš dovolj sredstev na razpolago, da bi si vzdrževala služkinjo, razdeli si dnevni red tako, da ti vedno preostaja kakšna urica za samoizobrazbo. Ne delaj tja v en dan. Delaj z razumom. Poznam gospodinjo, ki ne najde nikdar proste urice, da bi se oddahnila, odpočila in se po svoje razvedrila, in vendar ji je dom v neredu. Njeno lice je vedno izmučeno, njena hoja trudna, nje beseda vzdihovanje. Živi življenje trpina. Zakaj? Ker ne dela z dušo, pač pa le z rokami, ne dela z veseljem in z ljubeznijo, ker nima zmisla za delo. Poznam pa ženo vesele naravi, ki ima vedno čedno stanovanje, v hiši vlada red in kljub temu prebira žena knjige in časopise, hodi na sprehode in ljubi življenje. V njeni bližini se mož po dnevnem delu razvedri, otroci jo obožujejo. Ta je umetnica v svojem delokrogu.

Zena — mati!

V harmonični zvezi dveh osebnosti, moža in žene, iz sadov skupne radosti zrastejo popolnejše mladike — njiju otroci. Ljubezen v zakonu ima le v otroku svoj smoter.

Čim višjo stopnjo kulture sta dosegla mož in žena in čim zrelejša sta po duši in po telesu, tem popolnejši je njiju sad. Otroci ljubezni in razuma so najpopolnejši, oni so solnčni žarki, cvetje življenja, ker izhajajo iz službe božje, ki jo izvršujeta ljubeča se zakonca.

Nič ni lažjega kot postati mati, a nič težjega kot biti dobra mati-vzgojiteljica. Ta delokrog zakonske žene tirja vse njene duševne znanosti in srčno lepoto. Prava vzgoja prinaša blagoslova za vse življenje ne le starišem in otrokom, temveč vsemu človeštvu.

Več sreče in zadovoljstva bi bilo na svetu, ako bi izhajali iz družin dobro vzgojeni otroci, dobre hčere in dobri sinovi, poživljeni po materini srčni kulturi in modrosti, potrjeni po očetovem lepem vzgledu.

A mati, naj bo žena duševnega ali telesnega delavca, uboga ali bogata, mora vršiti svoje poslanstvo vestno. Ona je soodgovorna za socialno zlo ali socialno blagostanje. V njenem telesu je moč — iz te vstaja zmaga ali propast človeštva.

Kaj zahteva žena od zakonskega moža? — Nič in vse!

Mož bodi takšen, da ga bo žena vse življenje spoštovala in z zaupanjem zrla vanj — tedaj mu bo vse življenje nezavedna sužnja. Žrtev izhaja le iz ljubezni, žrtev brez ljubezni v zakonu je zato mučenje.

Koliko mučenic in mučnikov je v zakonih?

V hiši, kjer vlada duh, ki se izliva iz moža v ženo in iz žene v moža, je radost doma. Iz duševne harmonije v zakonu vzklije od vseh zaželjena, a od redkih doživljena zakonska sreča.

Dvoje pomembnih ženskih zborovanj.

IV. zborovanje *Male ženske antante v Pragi*, od 1. do 4. junija t. l. Predsedovala mu je Grkinja. Zborovalke so s posebno važnostjo obravnavale in sestavljale *program* antantinega dela. Pri tem so imele pred očmi dva razloga: da bi javnost lažje razumela naloge in namené društva in da bi se z njimi seznanile tudi druge ženske organizacije v iztočni Evropi (bolgarske, ogrske, turške, albanske) ter se včlanile v antanti.

Druga točka na programu zborovanja je bilo *gospodarsko* vprašanje. Pod vodstvom Čehinje, priznane strokovnjakinje, so razpravljale o glavnih načelih, po katerih naj bi se uredili gospodarski odnošaji držav, katerih ženstvo je včlanjeno v M. Ž. A. Ta del je bil posebno zanimiv; vendar se zborovalke niso mogle zediniti v vseh točkah in so zato nekatere odložile do bodoče konference. V praktičnem delu ekonomskega vprašanja so govorile, kako bi se uredila propaganda za čim večjo in ugodnejšo izmenjavo ženskih izdelkov v včlanjenih državah. V to svrho so določile, da bodo v prostorih poedinih društev in po drugih pripravnih krajih razstavljeni vzorci izdelkov, ki naj bi služili za naročila, katera naj bi se naslovila naravnost na dolično udruženje. Predlog bo izveden že v tem letu.

Kot tretja točka je bil na programu *mirovni* (pacifistični) *pokret*, delovanje za odpravo vojne. V tem pogledu je bilo sklenjeno, da se do prihodnjega zborovanja: 1.) poizkusi, pritegniti k skupnemu delu ženstvo prej omenjenih držav in ga pripraviti, da si usvoji program M. Ž. A.; 2.) da se en dan v letu posveti mirovni propagandi; 3.) da se sodeluje z drugimi društvi za propagando «Društva narodov»; 4.) da se ustanovi komisija, ki bi vestno pregledala vse šolske knjige in posredovala pri poklicanih oblastih, da se odpravi iz šol. tekstov vse, kar bi bilo v nasprotju s širjenjem mirovnega duha med omladino; 5.) da se vzpostavijo vezi med stanovskimi organizacijami včlanjenih držav in da stopijo Ženski Savezi v stik s Podmladkom Rdečega križa.

Kongres je tudi določil, da se bo od novembra dalje izdajal «*Vestnik Male ženske antante*», pisan v francoskem jeziku. Njegov namen bo, seznanjati inozemski svet z delovanjem M. Ž. A. in medsebojno upoznavati poedine včlanjene države o ženskem prizadevanju.

Prihodnji sestanek bo spomladi 1. 1928. v Varšavi. Za predsednico je bila izvoljena Poljakinja ga. Tilicka, za podpredsednico pa Jugoslovenka Milena Atanackovičeva.

Zborovanje *upravnega odbora Mednarodne zveze za žensko volilno pravico v Pragi* od 25. do 30. maja t. l. se je vršilo pod vodstvom predsednice Korbet Azbijeve. Seje niso bile javne. Vrstila so se poročila o delovanju poedinih komisij. Najzanimivejše so bile sledeče ugotovitve:

Po vseh državah se opaža velik odpor moških proti prodiranju žene v celokupno javno življenje. To dejstvo ima svoj vzrok v veliki gospodarski krizi; moški vidijo v ženi resno konkurentko in bi jo zato radi oslabili. To občutijo vse ženske organizacije; zato je potrebno, da se čim silneje razplamti borbena duha pri ženah vsega sveta. Mednarodna zveza ima za sedaj na razpolago le sledeče sredstvo: da po *časopisih* čim več piše o ženskem delovanju in njega uspehih ter najodločneje pobija vse neresnične vesti, ki se često pojavljajo po časopisju z namenom, da omalovažujejo žensko delo in pobijajo zaupanje vanje. Poleg tega je treba vsem ženam omogočiti izobraževanje in širje pojmovanje v feminističnem duhu. V tem pogledu je kongres sklenil, da se osnuje v Parizu poseben biro, ki bo skrbel za ustanovitev dobre feministične knjižnice. S tem bi v Parizu samem bilo omogočeno vsem članicam Mednarodne zveze delo v knjižnici; biro bi lahko na željo dal vsakemu bibliografske informacije z označbo knjižarne in cene knjig, ki so potrebne za proučevanje dotičnega feminističnega vprašanja. Delo za ustanovitev tega biroja se započne takoj in zborovalke so bile uverjene, da se bo s tem pospešila izobrazba ženskih borilk.

Mednarodna zveza je v minulem letu živahno delovala v vseh zadevah, ki se tičejo »Društva narodov«. Pozvala je svoje organizacije, da ji javijo imena onih žen, ki se odlikujejo s široko izobrazbo in obsežnim poklicnim znanjem, da bi mogle tekmovati z moškimi za stalna mesta pri »Društvu narodov«. Zveza je skupno z drugimi mednarodnimi ženskimi organizacijami osnovala v Ženevi poseben odbor »Joint Committee«, da vsa ženska društva potom njega skupno nastopajo s svojimi zahtevami pri »Društvu narodov«. Ta odbor sestavljajo predsednice sledečih društev iz vsega sveta: Mednarodna zveza, Mednarodni ženski savez, Ženska zveza za mir in svobodo, Udruženje akademsko izobraženih žen in Udruženje lekarnaric.

Mednarodna zveza je uverjena, da je podlaga vsakemu uspešnemu delu varnost in zajamčeni svetovni mir, in se zato mnogo bavi s pacifiističnim problemom. Jasno je, da se še ne more točno odločiti, na kateri način bi mogla najuspešneje delovati za ideal vseh žen — za svetovni mir; zato je sklenila, da priredi v novembru posebno konferenco za proučevanje tega težkega vprašanja. Naprosila bo za predavanja priznane svetovne veščake v gospodarskem, političnem in socialnem pokretu, v kolikor zanimajo žene pri mirovni propagandi. Predavanja bodo le za članice Mednarodne zveze, da se dobro spoznajo z vsemi težkočami in najdejo pot za splošno mirovno akcijo vseh ženskih združenj. Vsaka država bo lahko poslala 12 zastopnic.

Koncem kongresa je bil sestavljen program za veliki kongres, ki bo l. 1929. v Berlinu; v tem letu pa bo najbrže še en manjši sestanek v Beogradu, kakor so si želele mnoge mednarodne feministke, da se seznanijo z delom in vrednostjo jugoslovenske žene.

(Po poročilu Milene Atanackovičeve v »Žen. pokretu«.)

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

Smrt 89-letne feministične prvoboriteljice. Viktorija Claflin Wood-Hull Martin je bila po rodu Amerikanka. Že kot mlado dekle se je silno zanimala za krivični socialni položaj žene ter je skupno s sestro javno nastopala za izboljšanje ženskega stanja v zakonu in v javnosti. V tisti dobi je bilo žensko gibanje šele v povojih, marsikdo si ga je napačno razlagal, feministične boriteljice so smatrali kot za revolucionarke in pustolovke in so jih preganjali ter zasmehovali.

Ko je Wood - Hulova priredila prvo demonstracijo za žensko enakopravnost, so jo policaji strahovito pretepli. Toda mlada bojevница je vztrajala v svojem navdušenju ter je kmalu nato ustanovila tednik, v katerem se je zopet skupno s sestro zavzemala za vso vmeno za žensko enakopravnost, povdarjajoč posebno krivice, ki se gode ženi v političnem in seksualnem odnosu. Večkrat se je preoblečena v moškega vtihotapila na javna zborovanja in govorila v prilog feministični stvari. Ni se ustrašila policijskega preganjanja in je bila celo večkrat v zaporu. V poznejših letih je z veseljem gledala, kako zmagujejo njene ideje, kako pridobiva ženski pokret čim ugodnejša tla in kako ga uvažujejo tudi resni politiki. Ko so bile l. 1877. volitve za novega predsednika Zedinjenih držav, jo je postavila stranka za žensko enakopravnost za kandidatino.

Po večletnem neumornem delovanju je Hulova zapustila Ameriko in javno življenje ter se nastanila v Londonu. Tam se je drugič poročila z bankirjem R. Martinom. Zakon med tipičnim angleškim afaristom, hladnim in nazadnjaškim, ter bojevito ameriško revolucionarko je bil kljub ogromni razliki v značajih vendar idealna zveza dveh srečnih zakoncev. Letos je Hull-Martinova umrla kot 89-letna starica.

Občni zbor ženskega dobrodelnega udruženja v Trstu se je vršil 23. VI. t. l. pri Sv. Jakobu in je bil jako dobro obiskan. Predsednica je v otvoritvenem govoru na kratko orisala delovanje Udrženja v minulem letu ter omenila nekatere izmed najmarljivejših in najzaslužnejših članic, ki jih je Udrženje izgubilo tekom leta. Njene besede, govorjene iz srca, so šle k srcu vsem zborovalkam.

Tajnica je nato podrobno poročala o delovanju Ž. D. U., ki je bilo tudi v preteklem poslovnem letu razdeljeno v odseke.

Dobrodelni odsek je razdelil podpore najpotrebnejšim članicam in nekaterim poplavlencem.

O Božiču je društvo obdarilo preko 100 otrok, za prvo sv. obhajilo je bilo obdarovanih z obleko lansko leto devet, letos devetnajst otrok, nekateri šolski otroci so po zdravnikovem priporočilu dobili naočnike, drugi splošno šibki pa ribje olje.

Počitniška akcija se je vršila lanske počitnice v zelo skromnem obsegu. Vsled stalno slabših gospodarskih razmer ne morejo družine več sprejemati otrok na brezplačno prehrano, zato je odbor poslal otroke v dva zavoda, in sicer v sirotišnico v Gorico ter v zavod šolskih sester v Tomaju. Oba zavoda se nahajata v zdravem kraju, imata krasno lego, lepe vrtove ter sta vsestransko primerna za bivališče otrokom čez poletje. Poslani sta bili v vsak zavod po dve skupini petih otrok, vsaka skupina je ostala zunaj po en mesec. Otroci so se dobro počutili v obeh zavodih, hrana je bila dobra in obilna. Posameznih gostiteljev se je prijavilo lansko leto trideset, večinoma so povabili k sebi otroke, ki so bili pri njih že prejšnje leto. Potom Z. D. U. je bilo poslanih na počitnice vsega skupaj 45 otrok. Nekateri so šli tudi na svojo pest k lanskim gostiteljem in se niso prijavili društvu.

Poročilo o delovanju prosvetnega odseka je bilo izpolnjeno s podatki o društvenem glasilu «Ženski Svet», ki se je slovenskemu žensstvu tako priljubil, da vzdrži danes že vsako konkurenco. Čeprav imajo sedaj že skoro vsi slov. mesečniki in tudi dnevniki posebne priloge za modo, ročna dela in druge v žensko področje spadajoče rubrike, Ženski Svet ne vzdržuje le svoje pozicije, ne vztraja le glede števila na svoji višini, marveč se stalno množi. Misliše smo, da smo z lanskega naklada 12.000 dosegle višek, ki se sploh da doseči, da, bale smo se celo, da bo treba kaj znižati radi zunanje konkurence. Toda ko se je bližalo novo leto, se je izkazalo, da je bila naša bojazen neosnovana. Redkokatera naročnica je list odpovedala in navedla kot vzrok težke denarne razmere in skoro vsaka nam je poslala vsaj po eno, nekatere celo po več novih naročnic, kar pač jasno dokazuje, da je bila dotična res prisiljena list odpovedati, ker ga ni mogla plačevati, da je pa listu naklonjena, ga priporoča naprej in ga tudi gotovo sama še nadalje čita. Za vsakih par odpovedi so prihajale že v decembru stotine novih naročnic. Zgodilo se je, da smo morale tudi letos prvi dve številki celo dva-

krat ponatisniti, in danes se list tiska v 15.000 izvodih. Čeprav smo torej mislile, da smo že na vrhuncu svojega uspeha, smo dobile še celih 3000 naročnic. Je to vsekakor krasen uspeh, ki nas je pa naučil, da se ne smemo zadovoljiti s še takim uspehom, ampak da moramo stremeti za vedno večjim. Ne zato, da bi se potem me lahko potavile s številom naše naklade; imeti moramo marveč vedno pred očmi, koliko je še slov, žen in deklet, ki so potrebne pouka in vzgoje, ki bi se iz našega lista lahko marsikaj naučile, kar bi koristilo njim in njihovim družinam. Zato si štejemo v dolžnost, da Ž. S. priporočamo vedno in povsod. Izkušnja nas uči, da marsikatera, ki se je kaj težko dala pridobiti v naš krog, spada danes med naše najboljše prijateljice in agitatorice za list ter obžaluje, da nima vseh prejšnjih letnikov.

Kako veliko vrzel je izpolnil Ž. S. v širših plasteh našega ženstva, kaže ne le izredno število naročnic, ampak tudi vsa tista nešteto priznala pisma, ki prihajajo uredništvu dan za dnevom. Toliko je teh priznanj, da jih že ne moremo več objavljati v listu. Naročnice so se tudi navadile, da se zatekajo k Ž. S. v vsaki sili in potrebi, želijo nasveta v vseh mogočih zadevah, v gospodinjstvu, v vzgoji, za vse mogoče življenjske prilike in neprilike, posebno rade iščejo tolažbe in nasveta v raznih boleznih. Odgovori na vsa ta vprašanja se večinoma ne dajejo potem lista ampak posebej pismenim potom, bodisi ker odgovori včasih niso za javnost, ali pa tudi ker so nujni. Odgovore na vprašanja glede zdravstva dobivamo od naših zdravnikov, ki nam gredo vedno radi na roko, za kar se jim na tem mestu toplo zahvaljujemo.

Sledilo je poročilo o društvenih tečajih za ročna dela, kateri se po številu niso pomnožili (le večerni tečaj v mestu se je razdelil vsled obilnega občisa v dva tečaja), pač pa se je izboljšal obisk v tečajih, kar je dokazala deloma tudi razstava, prirejena o Veliki noči. Tajnica je poročala tudi o namestovanju gospodinjstev tečajev, ki se radi tehniških zaprek ni mogel otvoriti, in o projektiranih počitniških tečajih za ročna dela in za krojenje. Tajniško poročilo je bilo sprejeto brez ugovora.

Nato je blaginjačarka podala poročilo o stanju blaginje ter za njo upraviteljica Ž. S. upravnikiško poročilo, ki sta tudi bili brez ugovora sprejeti in odobreni.

Pri volitvi predsednice je bila zopeti enoglasno sprejeta dosedanja predsednica gospa Antonija Slavikova. Ves stari odbor je bil na novo izvoljen, nadomestile so se le nekatere odstopivše odbornice z novimi.

MATERINSTVO.

Kako pride otrok na svet? — (Na to vprašanje ge. Anke M. v predzadnji prilogi Ž. Sv. sta doslej došla uredništvu sledeca odgovora iz kroga naših čitateljic. Ker je to vprašanje gotovo najtežje za vsako mater in vzgojiteljico, obenem pa tudi najvažnejše za otroka samega in njegovo pojmovanje te velike skrivnosti prirode, bo uredništvo drage volje objavilo še druge nasvete razumnih vzgojiteljic in izkušnih mater.)

Pred tedni me je vprašal moj 8letni sinko, kakšen je majhen otrok, odkod pride, kdo ga da itd. Prav v zadrگو me je spravil, vendar sem kar na kratko odgovorila: Bog ga da. Pa mi pravi: «Kaj ne, mama, kar angelčki ga prinesejo». «Seveda,» sem mu pritrdila in konec je bilo. Nisem ga hotela varati z raznimi lažmi o štorčliji, o beli gospe itd. Mislila sem si: ko bo dorastel, mi bo lahko očital, da sem ga nalagala. Sploh mislim, da je najbolje, če se otrokom o tem prav na kratko odgovori. **Franica L.**

Tudi jaz imam dva mala, in sicer 5 in 6 let stara fantka, ki sta me tudi vpraševala: «Mamica, povej, kje se pa dobijo takšne majhne punčke in fantki?»

Razložila sem jima tako:

Vaša mamica je slišala, da se nahaja mnogo otročkov zavrženih, ki bi radi imeli mamico in ata, da bi jim dala življenje (namreč mleka, kruha, obleke itd.) ter da bi jih lepo učila, da bi enkrat prišla k Bogcu. Če bi mama ne šla iskat tistih otročkov, bi nikoli ne videli Bogca, le v temi bi bili celo večnost, bi gledali le od daleč neko lučko in bi si želeli k nji, to bi bil Bog; prav videli bi ga pa nikoli ne. Ko je to vajina mama slišala, se je pripravila in šla iskat enega ali drugega otročka. Hodila je po kamenju, po hribih in dolinah, po senci, čez vode, po dežju, po snegu, po trnju, da je bila že vsa zmučena. In ko ni mogla nič več iskati in bi bila skoraj od utrujenosti umrla, je zaslišala jok in je videla, da je to fantek ali punčka, uboga, lačna, naga itd., potem jo je vzela in hitro nesla domov. Ker je bil otroček tako mrzel in mama tako trudna in zmučena, je morala ostati v postelji več dni.

Potem sta mi rekla: «Mamica, saj gospa Mara je tudi kupila punčko, pa je bila vedno doma.»

Pa sem rekla: «Seveda, ona, ki ima več denarja, je pa kar naročila tisti gospej, da ji je prinesla.» Pa sta mi rekla: «A zato sedaj leži gospa, da greje punčko.»

V kinu sta videla, ko je gorela ladja in je bil na njej mali fantek.. Prožil je ročice in se v temi dušil, pa sta rekla: «Mamica,

a tako sva bila midva kakor tisti fantek v kinu?» Pa sem rekla: «Tako nekako, samo da tam ni nič gorelo in sta bila vidva bolj majhna.» «Pa midva ne veva nič o tem!» «Seveda, ker sta bila premajhna, kakor tudi ne vesta, da stačila samo mleko itd.» Nato sta me oba objela in rekla: «Oh mamica, kako si bila ubožica, kako si bila dobra, ko si naju vzela!» Pa sem vprašala: «Ali bosta pridna sedaj, ko sta videla, koliko je mamica trpela za vaju?» Oba sta rekla: «Da, vse te bova ubogala.» In res sem zapazila, da sta od takrat postala vsa druga.

Pri priliki sem jima omenila še marsikaj, posebno moje duševne bolečine, ko sem videla, da otročička trpita, ko sta bolna in tudi kadar me ne ubogata, pa da ju moram kaznovati za prestopke, ker drugače da bi Bog kaznoval mene in otroka. Zelo sta mi bila hvaležna za vse, tudi sta me vse ubogala in skušala poravnati. Po mojem mnenju pride otrok sam do spoznanja, posebno v šoli pri krščanskem nauku jim razlagajo, in kadar sami razumejo, si mislijo: otroci smo bili, drugače nam ni mogla povedati, in na ta način je tudi res, samo v drugi obliki. Pa nič ne zamerijo in tudi ne sprejmejo za laž. Meni se zdi, da če se mladim otrokom pove resnica, dobijo do starišev nekakšen gnus in izgubijo spoštovanje do vseh starišev in tistih, ki imajo otroke. Jaz se spominjam, da je meni mama razložila — seveda ne vsega — če se ne motim tako okrog 10. leta, potem so mi še druge součence pripovedovale naprej. Meni se je zezdela vsa ta stvar tako nekako čudna, da se mi je vse gnusilo in skoro me je bilo sram, da jaz to vem. Skoro bi bila začela zaničevati stariše.

Marija.

GOSPODINJSTVO.

Oljnaté slike se najlepše čistijo z gobo, namočeno v topli vodi in dobro ožeto. Pozlacene okvirje peremo v mrzli milnici in potem drgnemo do suhega z mehko suho volneno krpo. Razne druge okvirje čistimo z oljem in vato. Če so okvirji umazani od muh, jih drgnemo s čebulo, potem pa še s sukneno krpo.

Ko odpremo katerokoli konservo, moramo meso ali, kar je že v škatli, takoj stresiti v porcelanasto posodo. Nikoli ne sme biti konzervna škatlja črez noč odprta.

KUHINJA.

Glazura za torte. Stresi v kozico nekoliko sladkorja v šipi. Temu dodaj malo vode, približno tretji del od sladkorja. Pristavi k ognju in neprestano mešaj. Pazi, da se bo sladkor stopil prej, nego bo zavrelo, drugače se bo na dnu pripalilo in bo belina glazure pokvarjena. Predno zavre, poberi

pene in dodaj par kapljic octove kisline. Ko nekaj minut vre, poizkusi s penarico ali s cedilem, če je tekočina gosto tekoča in se povleče. Takrat je kuhana in jo odstavi.

Najboljša glazura je iz jabolčnega soka. Olupi in zreži na krljhe par lepih, zdravih jabolk. Pečke očisti. Kuhaj jih na prav mali vodi in sicer v sopari. (Lonček z jabolki in vodo se postavi v večji lonec, v katerem že vre voda. Paziti je treba, da ne stopi voda v večjem loncu črez rob malega lončka.) Ko so jabolka kuhana, jih prelači skozi sito. Nato zmeri sok in dodaj isto količino stolčnega sladkorja ter kuhaj na malem ognju, pa ne dolgo. Ko kaneš kapljico te mežge na krožnik in se zgosti, je kuhano. Odstavi od ognja, malo ohladi, a še toplo shrani v primerni posodi. Ta jabolčni sok se lahko tudi pobarva ali se mu doda kak vonj in je najlepša in najboljša glazura za torte in razne sladkorne izdelke.

Dobro je, če namažeš torto povrhu z dobrim likerjem, da se glazura lepše prime.

Mlečne in vinske kreme. V vročih dneih prav radi delamo rahle in lahke jajčne in močnaté jedi. Priljubljene so mlečne in vinske kreme (chaudeau).

V ozko visoko posodo (vrček za mleko) ubij 2 celi jajci in dva rumenjaka ter to prav dobro in močno stepi in žvrkljaj. Potem dodeni za vsako jajce dve lupini mleka (ali vina) in zvrhano žlico stolčnega sladkorja (lupina je seveda polovica ubitega jajca). V našem slučaju (4jajca) boš tedaj vllila 8 pollupin tekočine in 4 zvrhane žlice sladkorja. Za mlečno kremo prideni še nekoliko vanilije. Vse to zopet prav dobro stepi, da se močno peni (5—10 minut). Med tem časom segrej v loncu ali kozici vodo, postavi svoj vrček vanjo, da mu sega do dobre polovice, primakni na ogenj ter žvrkljaj testo, dokler se ne dvigne in zgosti, kar se zgodi v par minutah. Vreti ne sme. Potem odmakni in še par trenutkov mešaj — pa je.

Malinov sok (malinovec). Preberi zrele, a ne prezele in zdrave maline (odstrani peclje, listke, nagnite dele in vso nesnago) ter jih zmečkaj s kuhalnico ali z rokami in jih pusti pokrite par dni. Med kvašenjem jih premešaj večkrat in pazi, da je sok vedno na površju. Po preteku par dni dobro iztisni maline s stiskalnico, ako jo imaš, ako je nimaš, pa s pomočjo snažne krpe. Iztisnjeni sok pusti še nekoliko (4—6 ur) stati, da se gošča poleže. Vlij ga nato v lončen lonec, a pazi, da se gošča ne dvigne. Med vlivanjem izmeri sok. Na vsak liter odcodka prideni $\frac{1}{4}$ kg sladkorja in postavi vse skupaj na močen ogenj, da se hitro kuha, t. j. da začne čim brže vreti. Vre naj 10—15 minut. Med vrenjem marljivo pobiraj

pene, ki se nabirajo na površju. Kuhati treba hitro, ker če se sok predolgo kuha, izgubi na okusu in barva potemni. Kadar ni več pen, je sok kuhan, ker je čist, ko ne izločuje več pen. S penami se zbira nesnağa, ki je bodisi v sladkorju ali še v soku. Prevreti sok se vlije še topele v segrete steklenice, katere takoj zamašiš s snažnimi zamaški, katere si za to uporabo prej sparila v kropu, da se zmečajo in potem laže vtaknejo v steklenice. Ako hočeš, da ne bo zrak prav nič vhaljal skozi zamaške v sok, zalij gornji del steklenice s pečatnim voskom.

Borovničev sok. Odbrane, zdrave in snažne borovnice zmečaj v primerni posodi. Na vsak kg borovnic deni $\frac{1}{4}$ kg sladkorja in, da bo sok okusnejši, nekoliko limonovega soka. Brozgo pusti kvasiti par dni in nato iztisni in precedi ter na močnem ognju kuhaj 10—15 minut. Pravo kuhanje se začne, ko zavre, in ne kadar se pristavi k ognju. Gorkega precedi v segrete steklenice, katere shraniš v hladnem prostoru. Steklenice naj stoje pokoncu.

Sok iz brusnic. Osnazi in odberi brusnice ter jih nato kuhaj z malo množino vode tako dolgo, da jagode razpoka. Nato iztisni brusnice ter precedi sok skozi gosto tkanino. Na vsak liter tekočine deni $\frac{1}{2}$ kg sladkorja. Pristavi ga k ognju, kjer naj vre 10 minut. Med kuhanjem posnemaj pene ter vlij nato sok še vroč v steklenice.

Hrušev sok. Za to uporabo vzemi hruške, katere so aromatičnega okusa, osnazi jih (odstrani peclje, muhe in peške), razreži na krljhe ter jim nato v posodo prideni nekoliko vode in kuhaj, da postanejo malo mehke. Nato iztisni in precedi sok v lonec ter prideni na vsak liter soka $\frac{1}{2}$ kg sladkorja in skuhaj ga kakor prejšnje ter vlij v steklenice.

Pri kuhanju sokov je najbolje, če se uporabljata kristalni sladkor, ker se hitreje stopi. Kakor sem že rekla, je treba kolikor mogoče brzo kuhati, ker s predolгим kuhanjem trpi okus in barva. Pripomniti treba tudi, da ne smemo pri pripravljanju sokov rabiti aluminijastih in železnih posod, ker dobi odcedek okus po železu in motno barvo. Zato je najbolj pravna lončena posoda ali glazirana (emajlirana) posoda, katera mora biti brez vsake razpoke. Pripravljene soke treba hraniti v hladnem prostoru in steklenice naj se postavijo pokonci.

Vsi navedeni sokovi so zdravi in hladilni ter primerni zlasti za poletno dobo in za bolnike. Zadostuje le $\frac{1}{2}$ prsta soka v kozarcu vode, da se napravi hladilna in osvežujoča tekočina, katera najboljše gasi žejo.

—b—

O LEPEM VEDENJU.

Zaroka. (Nadaljevanje).

Oficielno se pozdravlja zaročenca, da si stisneta roko. V domačem krogu ji on poljubi roko. Če kdo v zaročenkinini družini umre, pošlje zaročenec venec.

Bala.

Moralna dolžnost starišev je, da preskrbe otrokom »balo«.

Le če se otrok poroči proti njih volji in brez njihovega privoljenja, so stariši upravičeni preskrbo bale odkloniti.

Vdova ne sme še enkrat zahtevati bale od starišev, če se vdruči poroči.

Po preteku enega leta po poroki zapade pravica zahteve.

Bala naj bo stanu primerna, uvažujejo naj se dohodki, stanovanje in stan. Da bi balo razstavljali, ni več v navadi. Nevestino perilo je zaznamovano z njenimi začetnimi črkami ali pa z začetnico njenega imena in z začetnico njegovega priimka.

Poročna darila.

Nekaj dni pred poroko ali malo časa po tem pošljejo sorodniki in prijatelji nevesti poročna darila. Starejši sorodniki smejo poslati mesto darila denar. Prijatelji pošljejo darila umetniške vrednosti, prijateljice ročnega dela, čipke. Prijateljica pošlje dragoceno darilo praktične vrednosti. Prijatelj zaročenke naj ne pošlje darila, ki bi bilo tako, da velja samo nevesti, n. pr. cvetlice, pahljačo ali nakit, ampak darilo, ki je za oba ali pa samo za ženina, kako iglo za kravato, manšetne ali prsne gumbe itd.

Darila se pošljejo nevestinim starišem; darilo se priloži vizitka s pripombo: Za Vašo gospodično hčerko. Poročna darila so na dan poroke razstavljena gostom na ogled. Tudi družinski člani, kakor sestre in bratje, obdare oba novoporočenca. Ženin obdari svoje bodoče svake in svakinje. Tudi nevesta dá svojim bratom in sestram kaj v spomin. Za darila se novoporočenca zahvalita: gospodom ženin v imenu obeh, damam nevesta tudi v imenu obeh.

Svatba.

K svatbi se vabi in za priče prosi en mesec ali vsaj štirinajst dni pred poroko, da si imajo svatje čas pripraviti obleke in darila. Na povabilo se odgovori v osmih dneh z besedami: Z veseljem sprejemam Vaše ljubeznivo povabilo in obenem želim mnogo sreče zaročencema.

Na tiskana poročna obvestila se častita v osmih dneh. Za nevesto je najbolj primerna bela obleka brez okrasov in brez nakita, ker mora napraviti vtisek nedolžnosti in skromnosti. Če se iz gmotnih ozirrov odloči nevesta za barvasto obleko, naj si vtakne v lase in na prsi vejico oranžnega cveta.

Ženin obleče črno obleko s črnim ali belim telovnikom, belo kravato. V srajci in manšetaš so dopustni biserni ali brilantni gumbi. V navadi so: cilindar, bele rokavice in lakasti čevlji. Častnik obleče uniformo. Priče so tudi v črnih oblekah z belo kravato, ali pa v smokingu s črno kravato. Rokavice naj bodo bele. Prisotne dame so v svilnatih barvastih oblekah, mlajše v oblekah svetle barve.

Po priče in sate se pošlje s kočijo, ki je s cveticami okrašena, točno ob napovedani uri. Več kot štiri osebe ne spadajo v kočijo. Dame sede zadaj.

Prve vstopijo v kočijo dame, potem ko te že sede, šele gospodje. Iz kočije pa stopijo prvi gospodje, da potem pomagajo damam pri izstopanju.

Vsi svatje se pred poroko zberejo na nevestinem domu; ko so že vsi zbrani, pride kot zadnja nevesta.

V prvo kočijo sede nevesta s svojim očetom ali s prvo pričo. V drugem vozu je ženin, njegov oče in nevestina mati. V tretjem ženinova mati in druga priča.

Pred cerkvijo čaka hišna, ki popravi nevesti pajčolan, ko izstopi iz kočije, in odzame svatom plašče, preden gredo v cerkev, ter jih, jim zopet ogre, ko pridejo iz cerkve. Razvrstitev parov v cerkev je sledeča:

1. Nevesta s svojim očetom (če je oče mrtev, najbližji sorodnik).
2. Ženin s svojo materjo (ali najbližjo sorodnico).
3. Nevestina mati z ženinovim očetom.
4. Družice s pričami.

Ko stopa nevesta v cerkev, gleda mirno predse in se ne ozira naokoli; hodi na levi strani očeta; istotako hodijo tudi vse ostale dame na levi strani svojih gospodov.

Poročne prstane z graviranim imenom in letnico preskrbi ženin. Prstani se odslej nosijo redno na prstancu desne roke.

Po cerkvenem obredu navzoči novoporočencema čestitajo. Iz cerkve gre prva nevesta na ženinovi desni strani, potem drugi pari po isti razvrstitvi kakor prej, z razliko, da gre sedaj nevestin oče s ženinovo materjo. Za družice so nevestinove in ženinove sestre.

Po poroki se vrši svatbena pojedina na nevestinem domu, h kateri se vabijo razen sorodnikov in prič včasih tudi prijatelji.

Pri mizi sedita na častnem prostoru novoporočenca, njima na desni in levi sede roditelji, nato sorodniki in ostali gostje. Častni gostje sede novoporočencema nasproti. Na Francoskem sede gostje po naslednji razvrstitvi: tast, nevesta, oče, tašča, ženin, mati (ženinova).

Najprvo se servira vedno nevesti.

Napitnice na čast novoporočencema naj bodo kratke. Po vsaki napitnici se z nevesto in ženinom trči s kozarci.

Ples otvori nevesta z ženinom ali najodličnejšim gostom. Potem pozove nevesta po prvi priči sate, s katerimi hoče plesati. Čez drugo uro po polnoči naj ne traja svatovanje. Na Francoskem je v navadi lunch (lenš) mesto večerne pojedine, ker je bolj praktičen in cenejši in se nanj lahko povabi večje število gostov.

Nevesta od 45 do 50 let nima bele obleke; na glavi ima klobuk in gre k poroki brez družic.

Vdova se sme v drugič poročiti deset mesecev po smrti svojega prvega moža, vdovec pa šest mesecev po smrti svoje žene.

Če se vdova zopet poroči, ne vabi na svatbo razen svojcev in prič nikogar; poroka se vrši brez družic.

Če se vdovec poroči z gospodično, se vrši svatba z isto slavnostjo kot vprvič.

Otroci iz prvega zakona morajo iz obzira do njih matere na svatbi kazati, da jim je bodoči oče dobrodošel v družini, četudi so v resnici drugačnega mnenja. Če se otroci iz prvega zakona nočejo udeležiti svatbe vdružit poročene matere, je to znak nesoglasja in v tem slučaju najbolje, da se na svatbo nihče ne vabi in se poroka vrši neopaženo in brez svatovanja.

Tudi zaroka vdove se vrši bolj zase in intimno; ob tej priliki so cvetlice rumenkaste ali rožnate barve in ne bele kot pri prvi zaroki.

Druga žena (mačeha) naj ne skuša odvrčati ali odstavljati stvari, ki spominjajo na preteklost. Sorodniki iz prvega zakona se obvestijo in tudi vabijo, če smo z njimi v dobrih odnosih. Obvestilo se jim na vsak način pošlje. Otroci iz prvega zakona hranijo slike in spomine na umrlo mater ali umrlega očeta.

Zlatnina prve žene se ne da drugi ženi; če ni po prvi ženi otrok, se izroči zlatnina sorodnikom prve žene.

Poročna obleka vdove naj ne bo kričeča, pa tudi ne napol žalne barve, ker nič na obleki ne sme spominjati na njen vdovski stan.

Po poroki je svatba, na katero so povabljeni samo sorodniki in priče. Ob tej priliki se ne pleše.

Drugič poročena nevesta ne dela poročnih obiskov. Osebe, ki so prejele poročno obvestilo in žele z nanovo poročeno občeati, ji kot prve napravijo obisk. Druge, ki so tudi prejele obvestilo in nočejo biti z družino v nikakih odnosih več, ji samo pismeno čestitajo na vizitki.

(Dalje pr h.)

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

BELO-MODRA KNJIŽNICA.

Pripravlja se temelj novi knjižnici, ki boode predvsem glasnik slovenske pisateljice. Rokopisi naših nadarjenih duševnih delavk leta in leta čakajo na izdajo, zamaščejo založnika. Slovenska žena hoče dopolniti našo pičlo mladinsko literaturo, zlasti knjigo za naša doraščajoča dekleta. Prinašala bo splošno zdravstvene in specialno sportne knjige. V gospodinjstvem almanahu bo obravnavala vsa pereča ženska vprašanja. S širokopotezno propagando bo skušala doseči z močnim številom naročnic pocenitev slovensko knjižje.

Pripravljalno delo se vrši v okviru prosvetnega oddelka telesno-kulturnega društva »Atene«, ki je zastavilo knjižnici tudi svoje »belo-modre« družbene barve. Za ustanovitve in založbo »Belo-modre knjižnice« je pa potreben predvsem zadostni obratni fond. Preko teh težkoč naj nam pomaga izdaja nove Kubarke knjige, ki bo vsebovala novice za okusna in hitro pripravljiva jedila. Sloni na meščanski francoski kuhinji, ki jo naše gospodinje še vse premalo poznajo in cenijo. Obsegala bo okrog 300 strani in bo veljala za one, ki naroče knjigo takoj sedaj, po 65 Din. Kasneje se bo knjiga znatno podražila. Ta nizka cena je mogoča le, če se prijavi pred nastiskom 1000 naročnic.

Vse, ki želijo izpremembe v jedilnem listu, ki hočejo kuhati po najnovejših pridobitvah na polju pravilne prehrane, in vse, katerim so sredstva pičlo omejena, naj segaajo po tej najboljši svetovalci.

Pripominjamo, da je izšla v isti založbi knjiga »Pravljice o Gralu«, (prevreda in uredila Anka Nikoličeva), ki je dosegla v kratkih tednih rekordno razprodajno število našega književnega trga in so jo, ker je knjiga iz zgojnegal staljša zelo primerna za mladino, priporočilo v nabavo vse šolske oblasti.

Književna družina »Luč« v Trstu nam je podarila za letošnji kres tri lepe knjige: Bevkovo »Kresno noč«, Dostojevskega »Tujo ženo in moža pod posteljo« ter »Poljudno znanstveni zbornik«.

»Kresna noč« obravnava v obliki romana usodo in medsebojno razmerje naših gorskih prebivalcev v temni in romantični fevdalni dobi. Popis prirodnih lepot in skrivnostno snovanje raznih bajalovnih bitij se zliiva z žitjem in bitjem nastopajočih oseb v prekrasno umetniško enoto in daje romanu pečat pravega umotvora.

»Tuja žena in mož pod posteljo« nam je bila doslej nepoznana knjiga velikega ruskega pisatelja. Že avtorjevo ime samo daje delu prvovrstno priporočilo.

Poljudno znanstveni zbornik »Luč« vsebuje pravne in upravno-pravne sestavke ter je sila primerna in informativna knjiga za naše kraje v našem času.

Vse tri knjige stanejo L 4, posamezne pa L 2. Dobe se po vseh naših knjigarnah v Trstu in Gorici.

»Razgled« je zopet začel izhajati. Izdaja ga »Novinski biro« v Ljubljani, urejuje pa Pavel Debevec. Je mesečnik, bogato ilustriran, s krasno zunanjo opremo in pestro vsebino. Poleg krajših pripovednih spisov se vrste informativni članki o modi, sportu, filmu itd. Naročnina za Italijo znaša L 50 na leto, polletno L 25, četrtletno L 12.50. Naroči se: Lj., Selenburgova ul. 1.

Tiskovna zadruga v Lj. je izdala 13. in 14. snopič velikega Sienkiewiczovega romana »Potop«. Cena dvojnemu snopiču Din. 25.

Letošnja majska številka razširjene češke revije »Literarni Rozhledy« prinaša kratak informativni pregled slovenske literature izpod peresa slavistke Silve Trdinove. Članek ima namen seznaniti Čeha z glavnim potekom kulturno-literarnih dogajanj v novejši slov. literaturi in z njenimi najvažnejšimi reprezentanti. Leto 1848 služi za mejo in pričetek novejšega slov. slovstva; s kulturno političnimi dogajanjmi tega leta in s Prešernovo smrtjo uvaja članek preko mrtve reakcije »Staroslovencev« v novi umetniški pogon »Mladoslavencev«, v njihovo delovanje in njihov pomen. V kratkih besedah opredeljuje najmarkantnejše zastopnike novih gibanj in one realizatorje novih idej, ki so dali pečat posameznim dobam in ki so obdržali s svojim delom trajno vrednost v naši literaturi. Od realizma in epizodnega naturalizma prehaja preko moderne v povojni ekspresionizem in posega v kratkih besedah celo v delo naših najmlajših, ki jih pravilno opredeli po svetovnem nazoru in delovnih geslih v dva tabora, ki se zbirata pri dveh ognjiščih — v »Mladini« in v »Križu na gori«.

Radi omejenosti prostora se članek ne spušča v analitične podrobnosti, temveč podaja v jedrnatih sintezi le povsem kratko karakteristiko najznačilnejših potez dobe in njenih osebnosti. Trdinova je koncentrirala v njem samo najvažnejše fakte, ki jih je raztehtala s kritično objektivnostjo; to dejstvo jo opravičuje za event. očitke, da so izostala imena različnih dokaj važnih lit. glasil in kulturnih delavcev.

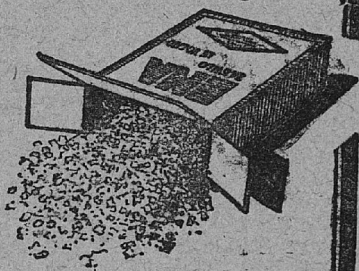
V splošnem pa je zadovoljiv pojav, da tudi mi informiramo o naši kulturi brate onkraj plota, da jim dokažemo, da je to kulturno delo zadostna oddolžitve za naš obstoj. In pri uveljavljanju naših pravic in naše kulture je vsaka dobra beseda o nas in o našem gonilna sila v napredku.

Marija B.

ENA pere volno in flanel in
prepreči, da vskoči. Za
pranje zimskega perila Vašega
malčka je zato

ENA
nenadomest-
ljivo sredstvo.

LEKARNA CASTELLANOVICH

Lastnik F. BOLAFFIO

TRST, Via Giuliani 42 (Sv. Jakob) blizu slov. žele

Odilkovane lekarniške specialitete za družinsko uporabo

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: žumec vina, šampanjec, žumeti istrski retolci, Lacrina Crisi in druga. — Specialiteta: Jajči konjek in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

UNDERWOOD

PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačline olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

Dr. Fran Ambrožič

zdravnik v št. Petru na Krasu

ordinira v Kanalčevi hiši vsak dan
od 9-12 in od 13-15.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni števil. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emajlirane preli.